

Nyugat-Magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Környezetközpontú irányítási rendszer kialakítása az önkormányzatoknál

SZAKDOLGOZAT

Konzulens:
Katonáné Gombás Katalin
Adjunktus

Készítette:
Molnár Dóra
Nappali tagozat
Igazgatásszervező szak

Székesfehérvár
2008

NYILATKOZAT

Alulírott **Molnár Dóra** (neptun kód: XXXXXXXXXX) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a **Környezetközpontú irányítási rendszer kialakítása az önkormányzatoknál** című

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam *a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait*, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg**.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat**.

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2009. 04. 28.

.....
Hallgató

¹ **1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1)** A mű részletét - az átvett mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Tartalomjegyzék

0. Bevezetés	1
1. A környezetvédelem fejlődése a társadalmi szükségszerűségtől a környezetközpontú irányítási rendszerek kialakulásáig	2
<i>1.1. A környezetvédelem fejlődéstörténete általánosságban</i>	2
<i>1.1.1. Az OECD környezetpolitikája</i>	4
<i>1.2. A környezetvédelem hazai fejlődésének folyamata</i>	5
<i>1.2.1. Az 1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól</i>	6
2. Környezetvédelem az Európai Unióban. A Környezetközpontú irányítási rendszerek intézményesülése és elterjedése az Európai Unió tagállamaiban	9
<i>2.1. Az Európai Unió jogalkotása</i>	9
<i>2.2. Az Európai Unió környezetvédelmének fontosabb elemei</i>	9
<i>2.3. Az Európai Unió környezetközpontú irányítási rendszere az EMAS.</i>	12
<i>2.4. Az ISO környezetirányítási szabványainak átvétele</i>	14
<i>2.4.1. Az EN ISO rendszer</i>	14
<i>2.4.2. Az EU szabványrendszere és az EN ISO szabványok</i>	15
<i>2.5. Az EN ISO környezeti szabványok honosítása. Az MSZ EN ISO rendszer</i>	16
<i>2.6. A környezetközpontú irányítási rendszerek alkalmazásának gazdasági és szociális vonatkozásai</i>	16
3. Az MSZ EN ISO 14001 szabvány tartalmi követelményei és alkalmazási lehetőségei a magyar önkormányzatoknál	20
<i>3.1. A szabványban megfogalmazott alapelvek és követelmények</i>	20
<i>3.2. A szabvány szerkezeti felépítése és alkalmazása</i>	23
<i>3.2.1. A KIR bevezetésének előkészítése</i>	23
<i>3.2.2. A KIR megvalósításának a szabványban előírt szakaszai</i>	24
4. Környezeti kézikönyv	26
<i>4.1. A környezeti kézikönyv tartalmi követelményei</i>	27
<i>4.2. Egy eljárás részletes bemutatása</i>	55
5. Irodalomjegyzék	65

Bevezetés

A Római Club 1972-es drámai felhívása óta a feltárt globális környezeti problémák nem csupán tudományosan igazolódtak, hanem tovább fokozódtak. Mára környezetünk terhelésével elértük, számos mutató tekintetében meghaladtuk a Föld teherbíró képességét. Gyakorlatilag többet fogyasztunk, több biológiai erőforrást használunk fel, mint amennyit bolygónk nyújtani képes és több hulladékot és szennyezőanyagot juttatunk a természetes rendszerekbe, mint amennyit azok regenerálni, asszimilálni képesek. [13]

A modern gyártási technológiák önmagukban hordozzák a kiszámíthatatlan következményekkel járó környezetkárosítás kockázatát. Gondoljunk csak a több száz évig sugárzó atomerőműi hulladékokra. Hasonlóképpen az előre nem látható, nem tervezhető, esetleg emberi mulasztásból adódó „balesetekre”, azok környezetkárosító hatásaira, mint például a csernobili atomerőmű robbanás, vagy a romániai ciánszennyezés.

Korunkat ökológiai válság fenyegeti. [3] Ez arra kényszerít bennünket, hogy újragondoljuk, a körülményekhez igazítva átalakítsuk a világhoz, a természethez való viszonyunkat. A kihívás nem csupán technikai-technológiai jellegű, hanem értékrend-változást követel a társadalomtól is. Nemzetközileg is jelentős, összehangolt gazdasági, társadalmi, politikai megújulásra van szükség. E felismerés eredményeként született meg az új tudományág az ökopolitika, illetve ennek nemzetközi intézményrendszere a globális ökopolitika. Cél olyan intézmények, szabályok létrehozása, melyek révén megteremthető a gazdaság társadalmi és ökológiai egyensúlya.

E szerteágazó, összetett feladat értelemszerűen kollektív cselekvést igényel. A kollektív cselekvés ez esetben a gazdasági, a piaci szereplők, egyének és közösségek, politikai pártok, kormány-szervek és országok közötti jól összehangolt és jól irányított tevékenységét jelenti. A feladattervben meghatározott szempontokat követve én részletesebben és elsősorban a lokális végrehajtás, megvalósítás szervezeti formáival és módjával kívánok foglalkozni, természetesen a kapcsolódó rendeletek, utasítások, szabványok és egyéb normák céltudatos alkalmazása révén.

Remélem, hogy a szakdolgozat készítésével szerzett ismereteimet a gyakorlatban is hasznosítani tudom, ezáltal részese lehetek ennek a kollektív tevékenységnek, amit környezetvédelemnek nevezünk.

1. A környezetvédelem fejlődése a társadalmi szükségszerűség felismerésétől a környezetközpontú irányítási rendszerek kialakulásáig

A környezetvédelemre, mint társadalmi szükségszerűségre még az 1960-as években a társadalmi mozgalmak hívták fel a figyelmet. Bár korábban is voltak a környezeti károsodást csökkentő hatósági intézkedések, azokat azonban elsődlegesen gazdasági tényezők indukálták. A célirányos környezetvédelem, majd a környezetvédelmi szabályozás az 1960-as évek végén alakult ki. Az 1970-es évek elejétől a fejlődés felgyorsult, napjainkig exponenciálisan nő. Ez időszakban olyan sok vitairat, tanulmány, kutatási anyag, ajánlás, törvényi és egyéb szabályozás irodalma gyűlt össze, hogy a környezetvédelem ezen szakaszának átfogó leírása a szakdolgozat keretein belül szinte lehetetlen. Mégis a következőkben vázlatosan erre teszünk kísérletet.

1.1. A környezetvédelem fejlődéstörténete általánosságban

Egyes kutatók szerint a környezetvédelem fejlődése egymástól jól elkülöníthető három jelentős szakaszra osztható.[8]

Az első a rádöbbenés korszaka, mely az 1960-as évekre datálódik. 1962-ben jelent meg Rachel Carsonnak a *Csendes tavasz* (Silent Spring) című tudományos ismeretterjesztő műve, mely olyan jövőképet vetít előre, ahol a DDT szennyezés miatt már nem lesznek madarak. A regény alapjául az a tapasztalat szolgált, mely szerint az 1950-es években általánosan használt rovarirtószerek, mint a klórozott szén-hidrogének (DDT, HCH) hosszú idő alatt se bomlanak le. Így az emberi szervezetben felhalmozódva az anyatejjel még születendő gyermekek is mérgezésnek vannak kitéve. Ez időtájt indult meg a műanyagipar robbanásszerű fejlődése is, ami újabb környezetterhelési és egészségkárosodási kockázatot jelentett. E felismerés indította el a környezetvédelmi mozgalmak szerveződését.

A második fejlődési szakasz az 1970-es évekre tehető. Ezt a környezetvédelem intézményesülésének, illetve hivatalos elismerésének a korszakaként tartjuk számon.

1962-ben U Thant ENSZ- főtitkár drámai felhívással fordult a tagállamokhoz. Kifejtette, hogy az emberiség története során először került olyan helyzetbe, hogy létét súlyos válság, a környezet válsága fenyegeti, amely alól egyetlen nemzet sem vonhatja ki magát. A felhívás hatására hívták össze a stockholmi ENSZ Környezetvédelmi Világkonferenciát 1972-ben. A konferencián 26 irányelvet fogadtak el. Ezek közül néhány lényegesebb:

- Az embernek joga van a megfelelő minőségű környezethez. Ezt követően ez, a tiszta környezethez való emberi jog több ország alkotmányába is bekerült.

- A Föld természeti erőforrásait meg kell őrizni a jelen és a jövő a számára.
- Minden országnak joga van, hogy kiaknázza saját erőforrásait, de nem okozhat kárt más országok környezetében.

A világkonferenciát követően a környezetvédelem a világpolitika részévé vált. Hatására több nemzetközi megállapodás született, többek között:

- A tengerek szennyezésének korlátozásáról szóló Tengervédelmi Egyezmény (Londoni Egyezmény I-II; 1972-73);
- Vadon élő növény- és állatfajok nemzetközi kereskedelméről szóló 1973-as Washingtoni Egyezmény.

A harmadik fejlődési szakaszt a hatékony együttműködések, a programok korszakának nevezhetjük. Ez a szakasz az 1980-as évektől kezdődően még napjainkban is tart.

Erre a korszakra esik a csernobili atomerőmű egyik blokkjának a felrobbanása, (1986), aminek következtében a keletkezett radioaktív sugárzás Európa nagy részét beszennyezte. A katasztrófát követően további nemzetközi megállapodásokra került sor. Így született meg többek között az SO₂-egyezmény (Helsinki, 1985), az ózonréteg védelméről szóló Bécsi Egyezmény (1985), a nitrogén –oxidok kibocsátását korlátozó NO_x-egyezmény (Szófia, 1988), valamint a hulladékok nemzetközi szállítását szabályozó Bázeli Egyezmény (1988).

Az 1980-as évek környezetvédelemmel kapcsolatos gondolkodását nagyban meghatározta még a Gro Harlem Brundtlandt politikus asszony (volt norvég miniszterelnök) által vezetett szakértői csoport „Közös jövőnk” címmel kiadott jelentése, melyet az ENSZ részére készítettek.[13] A jelentés a „fenntartható fejlődés” feltételeinek megteremtésében jelölte meg a szükséges teendőket. A fenntartható fejlődés a gazdasági fejlesztés olyan formája, mely figyelembe veszi a gazdasági és környezeti szempontokat, azokat összehangolva, a kettő közötti egyensúlyt megtartva fejleszti.

A Brundtland-bizottság jelentését követően – nyilván az abban foglalt megállapítások hatására – 1992-ben Rio de Janeiróban összehívták az ENSZ Környezetvédelmi és Fejlesztési konferenciáját. A riói világkonferencián öt fontos dokumentumot fogadtak el. Ezek:

- Agenda 21, azaz feladatok a XXI. századra;
- a Föld Carta, a bioszféra jogairól szóló okmány;
- a Föld biodiverzitásának, vagyis növény és állatfajok megőrzéséről;
- az éghajlat –ellenőrzési megállapodás az atmoszféra védelméről, a klíma CO₂-tartalmának stabilizálásáról, valamint
- a trópusi erdők pusztulásának megállításáról szóló egyezmények.

1.1.1. Az OECD környezetpolitikája

Az OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) a pénzügyi és adópolitika mellett környezetpolitikával is foglalkozó nemzetközi szervezet. Hazánk 1996-tól teljes jogú tagja az OECD-nek. A szervezet irányító testülete az OECD Tanács. A szervezet országai közötti intézkedések „Határozatok” és „Ajánlások” formájában érvényesülnek, ha azokat előzőleg a Tanács konszenzussal elfogadta. Értelmszerűen a Határozatok jogi erővel bírnak. Azokat a tagországok végrehajtják, jóllehet a szervezet nem rendelkezik érvényre juttató mechanizmussal. Csupán a megvalósítás nyomon követésével és a figyelő nyomás alkalmazásával érvényesíti határozatait. E szervezet tevékenységét mi sem hitelesíti jobban, mint az, hogy az OECD tagországaiban a fogyasztói társadalom kihívásaira válaszul, mind nagyobb teret nyer az ökológiai gondolkodásmód, következésképpen a környezeti teljesítmény eredményessége.

Az OECD- hez tartozó országok környezetpolitikájában a legjelentősebb minőségi változást a riói konferencia hozta. Ráébredtek, hogy a gazdaság-fejlesztés és a környezet között szoros összefüggés áll fenn, ezért a környezetpolitikát és a gazdaságpolitikát együtt, egymással összehangoltan lehet csak, illetve kell folytatni. Meghatározásra kerültek a környezetszabályozás főbb típusai (1977-től), az úgynevezett környezetszabályozó eszközök „főkategóriái” és „alkategóriái”. [2] [5] Az első csoportba sorolták azokat az eszközöket, melyek direkt módon befolyásolják a környezetre ható magatartást. Ezek a „közvetlen szabályozók” a jellemzően engedélyezési és hatósági intézkedéseket tartalmaznak így „parancs és ellenőrzés” típusú szabályozóként kerültek a köztudat szótárába. Ide lettek sorolva:

- előállított és forgalmazott termékek;
- a termelésben és a forgalmazásban használt termékek;
- termékek és anyagok előállításakor alkalmazott technológiák;
- a környezetbe kikerülő, visszamaradt anyagok;
- azok a telephelyek ahol a termelés és egyéb gazdasági tevékenység folyik.

A második kategóriába tartoznak azok a közgazdasági eszközök, melyek a termelés és a piac befolyásolására, szabályozására hatnak, úgy mint ösztönzők és ellenősztönzők. Ezek:

- díjak és adók;
- bírságok;
- piacteremtő és piacmegtartó mechanizmusok.

A harmadik csoportot az „egyéb” eszközök alkotják, melyek nem mindig kötelező erejűek. Ilyenek lehetnek:

- a környezetstratégiai tervezés, környezeti hatásvizsgálat, életcikluselemzés;

- termelői felelősségvállalás;
- egyéni vagy közösségi megállapodások, megegyezések;
- önszabályozás, környezeti átvilágítás (auditálás);
- önkéntes vagy kötelező információszolgáltatás;
- környezeti menedzsmentszabályozás.

Tapasztalatok alapján megállapították, hogy a három csoportba sorolt szabályozó eszközök közül a tagállamok majdnem kizárólagosan a parancs és ellenőrzés elvét alkalmazták. Alapként a törvényhozás szolgált. Törvényben írták elő a normákat, követelményeket, melyeket a környezethasználónak teljesítenie kellett. Ez a túlzott direkt szabályozás azonban nem bizonyult hatékonynak. Ezért a későbbi években a direkt szabályozás mellett mindinkább előtérbe kerültek a gazdasági, piaci szabályozó eszközök is, mint a direkt szabályozás alternatívái. Napjainkban pedig – feltehetően a minőségbiztosítási rendszerek alkalmazásának hatékonysága miatt – mind nagyobb mértékben alkalmazzák az önkéntes menedzsment típusú szabályozást, az EMAS és az ISO környezetközpontú irányítási rendszereket.

1.2. A környezetvédelem hazai fejlődésének folyamata

A környezetszabályozás gyökerei hazánkban a XV. századig nyúlnak vissza. Zsigmond király korában már törvény szabályozta a bányák körüli erdők használatát és kitermelését. [8]

A vizek tisztaságának megőrzését szolgálta az 1840. évi törvény 14. §-a. A természetkárosítás megelőzése céljából hozott több törvény közül megemlíteném még az 1935. évi az „Átfogó Erdő és Természetvédelmi Törvény”-t, mely a természetvédelem feladatává tette a hasznos, vagy a kipusztulással veszélyeztetett állatfajok védelmét.

1945 után tovább bővült a természetvédelmi területek hálózata. Így többek között 1951-ben védetté nyilvánított a Kis-Balatont, majd később az Aggtelek környéki barlangokat és a Velencei-tavi madárrezervátumot. A Tihanyi-félszigeten pedig létrehozták az ország első tájvédelmi körzetét, 1972-ben pedig a Hortobágyi Nemzeti Parkot. Ugyancsak 1972-ben lett a magyar Alkotmányba beépítve az állampolgári jogok közé a tiszta környezethez való jog. 1976-ban született meg az Emberi Környezet Védelméről szóló 1976. évi II. törvény, [1] tulajdonképpen az első környezetvédelmi törvény, mely közel 20 évig szolgált a magyar környezet-szabályozás alapjául. 1977-ben alakult meg az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal. Ettől kezdődően az események felgyorsultak. 1980-ban megszületett a hazai környezetvédelem feladatait hosszú távon meghatározó „Országos Környezetvédelmi Konceptió és Követelmény Rendszer” című program. Ennek eredményeképpen az 1980-as években szinte minden lényeges

környezeti elem védelmére törvény született. 1981-ben a veszélyes hulladékokról, 1984-ben a zaj és a rezgés elleni védelemről, 1987-ben pedig a levegőről és földről hoztak törvényeket.

Minőségi változást hozott a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium létrehozása (1988), majd ennek 1989. évi átszervezéseként a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium létesítése. 1988-ban a területfejlesztés leválasztásával jött létre a tiszta profilú Környezetvédelmi Minisztérium.

Bár az 1976. évi II. törvény a maga idejében előremutató jogszabálynak számított, ugyanakkor magán viselte a korszak sajátosságait. Emiatt a végrehajtás szintjén nem épülhetett be szervesen a gazdasági- társadalmi folyamatokba. Az újabb törvény kibocsátását több szempont is indokolta.

- Az ENSZ kibocsátotta a harmonikus fejlődés elveit.

- A rendszerváltás új gazdasági- társadalmi viszonyokat teremtett.

Olyan törvényre volt szükség, mely a megváltozott viszonyok között is képes hatékonyan érvényre juttatni a környezetvédelem egyetemes érdekeit, amely harmonizál a környezetvédelem alapvető célkitűzéseivel. Ilyen előzmények után született meg az 1995. évi LIII. Törvény.

1.2.1. Az 1995. évi LIII. Törvény a környezetvédelmének általános szabályairól [20]

A törvény I.-X. fejezetben és ezen belül 110 §-ban foglalja össze a környezetvédelmi szabályozás jogi feladatait. A törvény elvi tartalmát összefoglaló előszó, a preambulum sűrítetten jeleníti meg a jogalkotó szándékát miszerint:

- a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, melyeknek megőrzése és védelme, valamint minőségének javítása alapfeltétel az élővilág megmentése és az ember egészsége, életminősége szempontjából.

A törvény egyes fejezeteit csak kivonatossan kívánom tárgyalni. Valamivel bővebben térek ki, a feladatomhoz szorosabban kapcsolódó részekre, [1] zárójelbe téve a megfelelő paragrafusok szám jelét.

I. Fejezet

Az általános rendelkezéseket tartalmazza, mint például:

- a) A törvény célja (1.§)
- b) A törvény hatálya (2.-3.§)
- c) Alapfogalmak (4.-5.§), mint a környezetvédelem, a környezethasználat, környezetterhelés, környezeti elem stb. definíciói

II. Fejezet

A környezeti elemek védelme és az elemeket veszélyeztető tényezők (13.-36.§)

Feladatomhoz ez a fejezet kapcsolható a legszorosabban, ezért legalább címszavakban felsorolom a törvényi szabályozás egyes pontjait:

- a) A környezeti elemek egységes védelme (13§)
- b) A föld védelme (11.-17.§)
- c) A víz védelme (18.-21.§)
- d) A levegő védelme (22.§)
- e) Az élővilág védelme (23.§)
- f) Az épített környezet védelme (24.-27§)
- g) Veszélyes anyagok és technológiák (28.-29.§)
- h) Zaj és rezgés (31.§)
- i) Sugárzások (32.§)
- j) Közös szabályok (33.-36.§)

IV. Fejezet

A helyi önkormányzatok környezetvédelmi feladatai (46.-48.§)

Az önkormányzatok ugyanúgy részei az államhatalomnak, mint a Kormány, de feladataikat helyi szinteken látják el.

Az Önkormányzati Törvény az önkormányzatokat két csoportba sorolja:

- a települési önkormányzatokhoz tartoznak a községi, a városi, a fővárosi, és a kerületi önkormányzatok, míg
- a megyei önkormányzatokat területi önkormányzatoknak nevesíti.

A Törvény ilyen megosztásban határozza meg a környezetvédelmi teendőket, valamint a tennivalók összehangolásának módjait.

A települési önkormányzatok részére külön környezetvédelmi program kidolgozásának kötelezettségét írja elő, melynek tartamára vonatkozóan a minimális követelményeket rögzíti.

V. Fejezet

A környezet védelmének megalapozása (49.-55.§)

Ez a fejezet a környezetvédelmi információs rendszer, a tájékoztatás a nyilvántartás, a kutatás-fejlesztés, a nevelés és képzés törvényi feladatait szabályozza.

VI. Fejezet

A környezetvédelem gazdasági alapjai (56.-63.§)

címet viseli , következésképpen a környezetvédelem működtetéséhez szükséges forrásokkal foglalkozik, mint többek közt

- a Központi Környezetvédelmi Alapok kezeléséről és felhasználásáról,
- a környezethasználat, a környezetterhelés esetén a környezetvédelmi hozzájárulás címen törvényileg fizetendő díjakról.

VII. Fejezet

A környezetvédelmi igazgatás (64.-96.§)

A hatóságok környezetvédelmi feladatait rögzíti, úgymint

- a különböző hatás- és felülvizsgálatok teljesítménymérések és értékelések, anyagok, termékek, technológiák környezetvédelmi követelményeit és feladatait szabályozza.

VIII. Fejezet

Az állampolgárok részvétele a környezetvédelemben (97.-100.§)

Személyes, társadalmi (szervezetek útján), és önkormányzati részvétel szabályozása.

IX. Fejezet

Felelősség a környezetért (101.-109.§)

A jogi kártérítési felelősség kérdéseit, következményeit, valamint a jogsértő tevékenységgel kapcsolatos tevékenység következményeit, törvényi követelményeit szabályozza.

X. Fejezet

Zárórendelkezések (110.§)

A törvény óriási lökést adott a hazai környezetvédelem fejlődésének. Elsősorban azáltal, hogy annak végrehajtásaként sorra jelentek meg a különböző szintű rendeletek, végrehajtási utasítások, ezáltal az EU minden környezetvédelmi direktíváját beépítette a hazai törvényalkotásba.

Igen jelentős fejlődési tényezőként kell megállapítanom, hogy az utóbbi években exponenciális fejlődés jellemzi az önkéntesen vállalt, környezetközpontú irányítási rendszerek alkalmazását is. Azonban szerkesztési megfontolásból ezt a témakört a dolgozatom 2. fejezetében kívánom részletezni.

2. Környezetvédelem az Európai Unióban. A Környezetközpontú irányítási rendszerek intézményesülése és elterjedése az Európai Unió tagállamaiban

2.1. Az Európai Unió jogalkotása

Az EU legfőbb politikai és jogalkotó szerve, a Közösség kormánya a Tanács. A Tanács a tagállamok miniszteri tisztségét betöltő képviselőiből áll. Összetétele nem állandó. Mindig a tárgy szerinti miniszterek alkotják. [2]

A Közösség által alkotott aktusok (döntések) lehetnek:

- rendeletek
- direktívák (irányelvek)
- döntések (ezek elsődleges jogforrások)
- ajánlások és
- vélemények (ezek másodlagos jogforrások).

Az elsődleges jogforrások kötelező, míg a másodlagos jogforrások nem mindig kötelező jogerővel bírnak. A rendeletek minden tagállamban általánosan és közvetlenül kötelezően alkalmazandók.

A direktívák többnyire nem általánosan, hanem csak a címzettekre nézve kötelezőek. Végrehajtásukhoz még szükség van a tagállamok jogi aktusaira, vagyis azokat be kell építeni a nemzeti jogrendszerekbe. A döntések a direktívákhoz hasonlóan csak a címzettekre nézve kötelezőek, de nem igényelnek a végrehajtásra vonatkozóan további intézkedést. Az EU-ban leggyakrabban alkalmazott szabályozási eszközök a direktívák.

2.2. Az Európai Unió környezetvédelmének fontosabb elemei

Az EU környezetvédelmi tevékenységét 1973-tól tartjuk számon. Ekkor indult el a környezetvédelmi akcióprogramok sorozata. Az első akcióprogramot Nyilatkozattal, a továbbiakat Határozattal fogadták el. A 2. és 3. akcióprogram lényegében csak az előzőeknek a végrehajtására, illetve folytatására szolgált. A Negyedik Környezetvédelmi Akcióprogram (1987-től) már a környezetvédelem új szakaszát indította el. Az Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogram pedig, amely „Fenntarthatóság felé” címet viseli, a riói nyilatkozatra épült (feladatok a XXI. századra, Agenda, program, stb.)

Az Európai Unió 1997-ben módosította az Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogramot, melyben kijelölte az elkövetkezendő 5-10. évben kezelendő területeket. [13].

Ezek közül kiemelném a légkör védelmére, az energiapolitikára, a hulladékgazdálkodásra és a vízgazdálkodásra vonatkozó módosításokat. Még a Kyotó-i egyezmény aláírása előtt az EU felajánlotta, hogy a CO₂-kibocsátást 2010-ig az 1990-es szinthez viszonyítva 15%-kal csökkentik az EU tagállamai. Sajnálatos, hogy az Amerikai Egyesült Államok és Japán ellenállása miatt az EU is csak 8%-os kötelezettséget vállalt.

A hulladékgazdálkodás vonatkozásában a módosítás elsősorban a hulladék lerakására vonatkozott. Az EU új koncepciójaként jött létre az IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control), azaz az integrált szennyezés- megelőzés és csökkentés programja. Célja a különböző elemek és szennyező kibocsátások együttes kezelése.

Bár az Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogramot alapvetően sikeresnek értékelték, fennmaradt még egy sor tartós probléma, többek közt:

- nem történt előrelépés a klímaváltozás megakadályozásában
- a biodiverzitás (biológiai pusztulás) csökkentésében és
- a hulladékcsökkentés terén.

Noha az előző program céljai érvényben maradtak, a Hatodik Környezetvédelmi Akcióprogram, [13] (mely a „Környezet 2010- a mi jövőnk a mi választásunk”, címmel jelent meg) a felsorolt problémák megoldását újabb célként fogalmazza meg. Ezek:

- a klímaváltozás megakadályozása;
- a természet és a biodiverzitás megőrzése;
- környezet-és egészségvédelmi programok;
- a természeti erőforrások fenntartható használata;
- hulladékgazdálkodás.

A célok elérése érdekében a program az alábbi fontosnak ítélt tennivalókat emeli ki:

- a meglévő környezetvédelmi szabályok betartását és továbbfejlesztését;
- a környezetvédelmi célok integrálását minden fontos területen;
- a piaci szabályozó eszközök alkalmazásának kibővítését;
- szorosabb együttműködést az üzleti és a gazdasági életképviselőivel és a fogyasztókkal;
- a környezetvédelmi információk hatékonyságának növelését;
- a környezetileg káros támogatások és segélyek leépítését;
- a pénzügyi szektor „zöldítését”;(a pénzügyi döntéshozók környezetbarát gondolkodásának, tevékenységének kialakítását);
- egy közösségi környezetvédelmi felelősségi rendszer kialakítását.

A program már figyelembe veszi az újonnan csatlakozott és még csatlakozni kívánó kelet-európai államok környezetvédelmi lemaradásait és a rendelkezésükre álló szűkebb erőforrásait. Ennek érdekében a program két kiemelt feladatot jelöl meg.

Az egyik a környezetvédelmi joganyag teljes alkalmazása a megnevezett határidőkön belül. Súlyozottan veszi figyelembe a hulladék- és szennyvízkezelés rendszerének a kiépítését. Ehhez a Közösség anyagi segítséget is nyújt.

A másik fontosnak ítélt feladat a környezetvédelmi célok integrálása. Ennek kapcsán a program négy kulcsfontosságú területet nevez meg:

- a fenntartható gazdasági fejlesztés, mint például a korszerű, környezetkímélő technológiák, *környezeti menedzsment rendszerek*, energiatakarékos berendezések stb. alkalmazását;
- a tömegközlekedés, mint értéket védeni kell;
- s egyidejűleg támogatandó a tömegközlekedés, és a vasúthálózat fejlesztése;
- korlátozni kell a nagyvárosok kialakítását;
- minden területen fejleszteni kell a környezeti tudatot.

Annak ellenére, hogy az Európai Unió sok környezetvédelmi intézkedést tett ez idáig is, az EU környezetpolitikája számára, a legitimációt az Egységes Európai okmány teremtette meg azáltal, hogy a Római Szerződést kiegészítette, és a Harmadik Részbe beillesztette a környezetről szóló VII. Címet.

Az új cím ez által teremtette meg az EU önálló környezeti jogalkotásának alapját. A Környezeti Cím (130r cikkely, 1-2 §) az EU környezeti politikájának céljait és alapelveit a következők szerint határozta meg:

- a környezet minőségének megóvása, védelme és javítása;
- az emberi egészség védelméhez való hozzájárulás;
- a természeti erőforrások megfontolt és racionális hasznosítása.

Alapelvként írja elő, hogy az EU környezeti tevékenységét úgy kell végezni,

- hogy a megelőző tevékenység legyen az elsődleges,
- a károk elhárítását a keletkezésnél kell végezni,
- a környezetvédelmi követelményeket a Közösség más politikájának részeként kell meghatározni.

2.3. Az Európai Unió környezetközpontú irányítási rendszere az EMAS

A nemzetközi környezetpolitika fejlődésének újabb lökést adott az Egyesült Királyság BS 7750-es új környezetirányítási szabványának megjelenése és alkalmazásának sikerei. A BS 7750-es szabvány (British Standard Institute) hatályba léptetése a környezetpolitika új filozófiáját igyekezett érvényre juttatni; a büntetés helyett elsődlegesen a vezetőkre igyekszik hatást kifejteni, mégpedig piaci módszerekre alapozott ösztönzéssel. [4]

Az EU a BS 7750 szabvány átvételével és kis módosításával 1993-ban (az 1836/93. sz. rendeletével) alkotta meg a saját Környezeti Auditálási Rendeletét az EMAS-t.(Environmental Management and audit Scheme). Az EMAS a kihirdetést követő 21. hónapban, 1995 áprilisában lépett hatályba.

A rendelet 1. cikkelye 3 konkrét célt határoz meg:

- a célokat, az intézkedéseket és az alkalmazott eszközöket egyaránt tartalmazó környezetirányítási rendszer létrehozását és alkalmazását;
- az irányítás révén elért eredmények elfogulatlan, rendszerezett és időközönként megismételt értékelését;
- a helyi közvélemény tájékoztatását a környezetet érintő teljesítményről.

Az EMAS új vonásai:

- a BS 7750-hez hasonlóan nem büntet, hanem a vezetőket ösztönzi a felelős környezet-irányító tevékenység önálló megtervezésére és széleskörű alkalmazására, azaz a külső kényszer helyett a belső érdekeltséget helyezi előtérbe;
- nem részterületre, hanem egy vállalat egészére alkalmazható;
- hatósági viszonyokra és akkreditációs szabályokra épül.

Az EMAS lényege tehát olyan környezetmenedzsment rendszer működtetése, melynek célja a környezeti teljesítmény állandó, folyamatos javítása. [4] Elterjedtsége kezdetben meredeken nőtt, majd lelassult. Eleinte gondott okozott, hogy csak ipari tevékenységre lehetett alkalmazni, szolgáltatók részére nem. Ennek ellenére a rendszerben lévő előnyöket felismerve számos, nem ipari szervezet is kiépítette az EMAS-hoz hasonló, de sajátos környezetmenedzsment rendszerét. (Pl.: bankok, biztosító társaságok, közlekedési vállalatok, utazási irodák stb.). Ezek mind azt a felismerést erősítették, hogy indokolt az EMAS- rendszer kibővítése, más szektorok bevonásával. Tekintettel arra, hogy az önkormányzatoknak jelentős befolyásuk van a helyi közösségek környezeti viselkedésére- több államban végzett kísérleti tapasztalat alapján- az EMAS-t úgy módosították, hogy alkalmazhatóvá tegyék az önkormányzatok, a szolgáltató vállalatok és a kisebb szervezeti egységek részére is. Így született meg a La-EMAS (Local Authorities-EMAS). [7]

Ez a rendelet három fő tételben különbözik az eredeti, csak a termelő vállalatok egészére vonatkozó EMAS követelménytől:

- a La-EMAS az önkormányzatok esetében is alkalmazható, továbbá szemben az iparvállalatok, továbbá szemben az iparvállalatok telephelyre vonatkozó követelményeivel az önkormányzatoknál az intézményen belül a kisebb szervezeti egységeknél is ki lehet építeni (Pl.: egyes osztályoknál, szolgáltatóknál stb.).
- Az önkormányzat választhat, hogy az egész szervezetre, vagy lépésről lépésre a kisebb szervezeti egységekre fokozatosan kiterjesztve építi ki a rendszert.
- Az ipari szektorokhoz képest a közvetlen környezeti hatások kisebb súllyal jelennek meg, ezzel is jelezve, hogy a legtöbb hatást a szervezet által nyújtott szolgáltatások okozzák. [10]

A La- EMAS tapasztalataira alapozva, a módszer demonstrálása és elterjesztésének segítése céljából az EU 1998-ban elindította az EURO-EMAS projektet.

A fejlesztés ezzel nem ért véget. Később a közben szerzett újabb tapasztalatok és vizsgálatok eredményeit felhasználva az EU 2001. március 19-én a 761/2001. számú rendeletével létre hozta a később EMAS II-nek elnevezett Környezetvédelmi Vezetési és Hitelesítési rendszert.

Ugyanis az EMAS rendelet hatálybaléptetésével szinte egyidőben, azzal párhuzamosan és ugyanarra a BS 7750-es szabványra alapozva hozta létre az ISO is a környezetirányítási rendszerét, az ISO 14001-es szabvány kibocsátásával. Az európai országokban a két rendszert egymással konkuráló szabályozásnak is tekintették [6]. Mivel a két rendszer alapja, célja, bizonyos vonatkozásokban még a szervezete is megegyező volt, az új EMAS- ba beintegrálták az ISO 14001 szabvány legfontosabb, 4. fejezetét. Ezáltal a két rendszer szervezeti felépítésére és működtetésére vonatkozó követelmények azonossá váltak, azaz mindkét szabályozás a környezetközpontú irányítási rendszer (KIR) alapelveire épül.

Néhány korábbi feltételt azonban a módosított EMAS is meghagyott, ezek közül a legfontosabbak:

- a rendszer alkalmazása során bizonyítani kell a hatályos jogszabályoknak való megfelelést;
- a környezetazonosításra vonatkozóan meghatározott és auditálható kritériumokat követel;
- kötelezően írja elő a hitelesített környezeti nyilatkozat publikálását;
- kötelezővé teszi az alkalmazottak bevonását a működtetésbe;
- hivatalosan elismert (akkreditált) hitelesítővel kell elvégeztetni a külső-belső auditot, a KIR működését az eljárásokkal együtt és a környezeti nyilatkozatot;
- a szervezetet és a környezeti nyilatkozatot be kell jegyeztetni az EMAS hivatalos

regiszterébe, ami egyben az EMAS logó használatára is jogosít;

- a környezeti nyilatkozatot és az EMAS logót marketing célokra is fel lehet használni.

A felsorolt változtatásokkal létrehozott EMAS II ma már alkalmas minden szervezet, ipar, kereskedelem, szolgáltatás, kis- és középvállalatok, önkormányzatok és egyéb intézmények környezetközpontú irányítási rendszereinek kiépítésére és fenntartására.[11]

2.4. Az ISO környezetirányítási szabványainak átvétele

2.4.1. AZ ISO rendszer

Az ISO (International Organization for Standardization) Nemzetközi Szabványügyi Szervezet 1946-ban alakult. Ma már minden iparilag fejlett és számos fejlődő ország-1947-től hazánk is-tagja az ISO-nak. Az ISO által kibocsátott szabványok száma meghaladja a tízezret. A környezetirányítási rendszerekkel, valamint ezek elemeivel foglalkozó ISO szabványokat 14000-es sorozatjellel látták el. A sorozat szabványai ezen belül hét témacsoportba sorolhatók. [4]

- A környezetközpontú irányítási rendszerek témája szabvány egyetlen tagja az ISO 14001-es.

A jelenleg is hatályos szabvány pontos megnevezése:

ISO 14001:2005: Környezetközpontú irányítási rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek. Ez az egyetlen szabvány, amely tanúsítható, és amely átfogja a környezetirányítás teljes spektrumát. Lényegét tekintve alapszabvány. A sorozat további tagjai csupán a környezetirányítás egyes részterületeire vonatkozó irányelveket tartalmaznak, azaz az alapszabvány kiegészítői.

- *A környezeti auditálás* (irányelvek, eljárások, minősítések, stb.) csoport szabványai az ISO 14010, ISO 14011, ISO 14012 csoportjelet kapták és ilyen számon voltak hatályba 2002-ig.

A gyakorlat azonban módosításra készítette a szabvány készítőit. Ugyanis az ISO szabványokat alkalmazó vállalatoknál praktikus okokból mindinkább integráltan alkalmazták a minőségirányítási és a környezetközpontú irányítási rendszereket. Ezért az ISO a felsorolt (ISO 14010, ISO 14011, ISO 14012) szabványokat hatálytalanította és helyettük hatályba léptette az összevont, a minőségirányítási és környezetközpontú irányítási rendszerek közös auditjára vonatkozó új szabványt [6], melynek pontos jelölése: ISO 19011 Irányelvek a minőség és/vagy környezetközpontú irányítási rendszerek auditálásához.

- A következő (14020-as számjegycsoportba sorolt szabványok *a környezeti védjegyek*, és címkék normáit tartalmazza, mint például az ISO 14021, II. a típusú környezeti címkézés, az ISO 14024, az I. típusú környezeti címkézés szabályait.
- *A környezeti teljesítményértékelés* szabványai közül a ma is hatályos az ISO 14031-es szabványt említeném. (Környezeti teljesítményértékelés. Irányelvek).
- Az *életút-, életciklus-elemzés* csoportba sorolhatók, a ma is hatályosak, a 14042-es és a 14043-as (Életútelemzés) szabványok.
- *Környezettudatos irányítás* címet viseli a következő csoport. Ide sorolható az ISO 14050 jelű szabvány (Fogalomtár).
- *Környezeti szempontok a termékszabványokban és a környezeti kommunikáció* tartoznak az utolsó jelcsoportba, mint például az ISO 14062 (Környezeti szempontok integrálása a termékek tervezésébe és fejlesztésébe), valamint az ISO 14063 (Környezeti kommunikáció).

2.4.2. Az EU szabványrendszere és az EN ISO szabványok

Az EU regionális szabványügyi szervezete az Európai Szabványügyi Bizottság, a CEN (Comité Européen de Normalisation). A CEN által kiadott szabványok kibocsátási jele EN (European Norm, Norme Européenne). A CEN tagországai kötelezettséget vállaltak az EN szabványok szó szerinti átvételére és az EN szabványelőírásoknak ellentmondó nemzeti szabványok visszavonására. Ez azt jelenti, hogy amíg valamelyik nemzeti szabványügyi szervezet egy ISO szabványt minden kötelezettség nélkül jóváhagyhat, ha annak műszaki tartalmát indokoltnak látja, - még akkor is, ha nem készült fel a szabvány bevezetésére. Az EN szabványt, viszont csak akkor fogadhatja el, ha vállalni tudja a bevezetésével szemben támasztott követelményeket.

Az európai szabványok bevezetésével a CEN teljes jogú tagjai a teljes azonosság elvét alkalmazzák, mely szerint a szabvány bevezetésénél a szerkezetet változatlanul meg kell tartani, a szabvány szövegéhez pedig semmit nem szabad hozzátenni és semmit nem szabad kihagyni.

A CEN a nemzetközi (ISO) szabványosítás eredményeit is igyekszik átültetni a saját normarendszerébe. Így jöttek létre a minőségbiztosítási rendszerek szabványai az EN ISO 9000-es sorozat, valamint a környezetvédelmi EN ISO 14000-es sorozat szabványai, mint az EN ISO 14001.

Természetesen a CEN honosítású EN ISO szabványok nem csak a környezetvédelmi és a minőségbiztosítási szabványok körében ismertek, hanem egyéb területeken is.

2.5. Az EN ISO környezeti szabványok honosítása. Az MSZ EN ISO rendszer

Magyarországon az MSZ kibocsátási jellel ellátott nemzeti szabványok a Magyar Szabványügyi Testület jóváhagyásával kerülnek kibocsátásra.

Az MSZ szabványok kibocsátásának rendjét, hatályát, alkalmazását a nemzeti szabványosításról rendelkező 1955. évi XXVIII. törvény szabályozza [21]. A törvény szerint a Magyar Nemzeti Szabvány alkalmazása önkéntes, kivéve, ha azt jogszabály kötelezővé teszi. Az MSZ szabványok többsége ajánlás, így alkalmazásukat elsősorban gazdasági, piaci érdekek indokolják. A szabvány előírásai kötelezővé válhatnak azáltal is, ha azt a szerződő felek a szerződésben rögzítik. A 2.4. fejezetben foglaltak szerint a 14000-es sorozatú környezetvédelmi ISO szabványokat is- azonos szabványszámmal és tartalommal- átvette az EU Szabványügyi Bizottsága a CEN. Mivel a CEN tagállamai (a 27 EU tag) kötelezettséget vállaltak az EN, illetve az EN ISO szabványok bevezetésére, a Magyar Szabványügyi Testület az összes EN ISO szabványt honosította és MSZ EN ISO kibocsátási jellel látta el. Így a jelenlegi nemzeti szabványaink jelrendszere a következő lehet:

MSZ; MSZ EN; MSZ ISO; MSZ EN ISO. Értelemszerűen a honosított szabvány száma és tartalma teljesen azonos az eredetivel. Úgyszintén a módosítások is haladéktalanul átvezetésre kerülnek. (Érvényesül a teljes azonosság elve.)

A szabványok alkalmazása során a kibocsátási jel és a szabványszám mellett jelentős szerepe van a kibocsátásai, illetve módosítás esetén a módosítási évszámnak is. Így például az ISO 14001-es számú környezetvédelmi szabvány kibocsátási és hatálybaléptetési teljes jele eredetileg MSZ EN ISO 14001:1997. Mivel a szabvány később módosítva lett, a jelenleg hatályos jelrendszer: MSZ EN ISO 14001:2005. Alkalmazás előtt tehát mindig ellenőrizni kell a szabvány évszámát, és ezáltal a szabvány érvényességét.

2.6. A környezetközpontú irányítási rendszerek alkalmazásának gazdasági és szociális vonatkozásai

„Új kozmikus világban élünk, nem ehhez készült az ember...” Az idézet Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas tudósunktól származik. [12]

Mint ahogy már utaltam rá, az utóbbi évtizedekben felgyorsult gazdasági fejlődés megbontotta a gazdaság-társadalom-természet egyensúlyát. A természeti erőforrások (nyersanyagok, energiahordozók stb.), csak korlátozottan állnak rendelkezésünkre. A termelés-fogyasztás révén keletkezett hulladékok és egyéb szennyezők mennyisége annyira megnövekedett, hogy azt a

természet már nem tudja asszimilálni. Bizonyos termékek, mint a műanyagok lebontása pedig természetes úton nem is lehetséges. A világ felelős politikai, gazdasági vezetői és tudósai felismerték, hogy a további fejlődés csak olyan ütemben folytatható, ami nem veszélyezteti az elkövetkező generációk életfeltételeit. Megszületett a fenntartható fejlődés néven ismert a gazdasági- társadalmi-természeti fejlődés egyensúlyát biztosító program. A feladat tehát adott volt. Sürgős beavatkozásra volt/van szükség, még akkor is, ha az nem jár gazdaságilag kimutatható haszonnal. Amikor tehát a környezetvédelem, - melynek szerves része a KIR is- gazdasági és szociális vonatkozásait vizsgáljuk, akkor ezekből a szükségszerű adottságokból kell kiindulnunk.

A környezetvédelem gazdasági hasznát a hagyományos közgazdasági eszközökkel nem vizsgálhatjuk. A piaci szabályozás törvényei itt nem érvényesíthetők.

Ismertek ugyan különböző módszerek a környezeti ráfordítások hatékonyságának vizsgálatára (költség-haszonelemzés, költség- hatékonyságmérés, környezeti teljesítménymérés, mint ISO 14003) ezek azonban elsősorban az intézkedések relatív hatékonyságának értékelésére szolgálnak. A közgazdászok egy része a környezetet, következésképpen a környezetvédelmet szolgáltatásként veszi figyelembe és ennek hasznosulása révén ítéli, vagy becsüli meg az intézkedések, és ráfordítások hasznát. [10]

A környezet „szolgáltatásai” közül csak a legfontosabbakat említeném.

- A környezeti elemek életfeltételeket teremtenek a gazdaság és a társadalom számára. Ezek károsítása vagy károsodása gazdasági és/vagy szociális kárt okozhat, mint pl. az élővizek, a levegő, a termőföld szennyeződése.
- A környezeti elemek egy része (mint nyersanyagok, energiahordozók stb.) erőforrássul szolgálnak a gazdaság, a termék-előállítás számára. Meghatározzák az életminőséget, az életvitelt. Mivel ezek korlátozottan állnak rendelkezésünkre, védelmük- akár felelőtlen gazdálkodás akár a szennyeződésekkel szembeni megóvás révén- gazdasági és szociális célt egyaránt szolgál.
- A környezeti elemek másik része, mint pl. a természeti-és tájadottságok, épített környezet stb.) pihenési, üdülési, kulturális, sport szolgáltatásként is értelmezhetők.
- A termelési és fogyasztási tevékenység során keletkezett veszélyes és egyéb hulladék nem csupán a természetet károsítja, hanem egészségi kockázatot is jelentenek, például mérgezések, betegségek, járványok előidézői lehetnek.

Egyszerű gyakorlati példával szeretném bemutatni a természet egyik fontos elemének az erdőnek a „a szolgáltatásait”.

Az erdő:

- mint gazdasági erőforrás (nyersanyagok, tüzelőanyag),
- mint biológiai légtisztító (fotoszintézis révén: CO₂ megkötése és O₂ termelése),
- véd az árvizek ellen, mert a csapadék nagy részét megkötöti, és nagy felületen elpárologtatja,
- véd a talajeróziótól, főleg hegyes, sziklás helyeken, ahol a termőtalaj vékony,
- pihenést, felüdülést nyújt a turistáknak, sportolóknak,
- életteret biztosít a különböző élőlények részére (vadak, madarak, növényzet stb.),
- speciális szolgáltatása a sportvadászat,
- élelmiszer alapanyagot szolgáltat (erdei gyümölcsök, gombák, stb.)

A környezetközpontú rendszerek alkalmazását a fentiekén kívül –és talán elsősorban-egyéb tényezők is indokolták. Felismerték, hogy a környezet szabályozására hozott korábbi intézkedések, mint a díjak, adók, bírságok, stb. nem hozták meg a várt eredményt.

Elsősorban azért, mert hiányoztak a környezetirányítás feltételei, eszközei. E felismerés nyomán született meg a BS 7750-es szabvány, illetve a szabványban leírt menedzsment rendszer. [4] Az EMAS és az ISO 14001 lényegében a BS 7750-es szabvány adaptált és továbbfejlesztett változatai. Az alapvető cél mindegyik esetben az volt, hogy a környezetvédelmet a gazdasági tevékenység, a gazdasági irányítás szerves részévé kell tenni, azaz integrálni kell a szervezet gazdasági irányítási rendszerébe. Az elképzelés bevált. Az EMAS és az ISO 14001 rendszer továbbfejlesztése esetén ma már ott tartunk, hogy a kétféle rendszer szervezeti felépítése azonos, csupán a követelményrendszerükben-és talán a módszerében- van némi eltérés. Bármelyik rendszer alapján működtetett KIR alkalmas arra, hogy az alkalmazó (lehet termelő vállalat, intézmény, önkormányzat, stb.) hatékonyan tudja irányítani az adott terület környezetvédelmét.

A KIR alkalmazásának további gazdasági és társadalmi (szociális) előnyei is közismertek.

- Költségmegtakarítás érhető el azáltal is, hogy a felmérésekkel feltárt különböző törvényi szabályozás pénzügyi következményeit megelőzzük, csökkentjük, vagy megszüntessük, azáltal, hogy a környezeti programokban a szükséges intézkedéseket beépítjük. Pl.: a környezeti bírságok, környezethasználati díjak stb. elkerülése révén.
- A KIR bevezetése a legtöbb EU-s és egyéb pályázatnál versenyelőnyt jelenthet.
- Önkormányzatoknál nem utolsó szempont lehet a lakosság környezeti tudatának alakítása, befolyásolása, elsősorban a nevelés-tanulás, valamint a rendszeres tájékoztatás révén, amit a KIR szabályzatok külön is előírnak.
- Az önkormányzatok területén működtetett KIR megfelelő szervezeti formát és információs szolgáltatást nyújthat a hatáskörükbe tartozó környezet állapotáról, a környezet tűrőképességéről, (asszimilációs kapacitásáról), terheltségéről. A

menedzsment ezek ismeretében szakszerűbb, céltudatosabb és gazdaságosabb döntésekkel segítheti a környezet megóvását és fejlesztését.

- Az önkormányzati környezetközpontú irányítási rendszerek alkalmazásának alapvető célja és feladata tulajdonképpen a lokális környezetvédelem megszervezése és irányítása, azonosulva a médiareklámokból ismert szlogen tartalmával: „Gondolkodj globálisan és cselekedj lokálisan.”

3. Az MSZ EN ISO 14001 szabvány tartalmi követelményei és alkalmazási lehetőségei a magyar önkormányzatoknál

3.1. A szabványban megfogalmazott alapelvek és követelmények

Az MSZ EN ISO 14001:2005 számú honosított nemzeti szabvány címe: Környezetközpontú irányítási rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek. [18] (Továbbiakban KIR.)

Amint már a címből is következtethető, a szabvány alkalmazásának általános célja a környezetvédelem támogatása a gazdasági-társadalmi szükségletekkel összhangban. [15]

További cél, hogy a szabvány szerinti rendszer kiépítése bármilyen szervezet számára lehetővé váljék, függetlenül a telephely földrajzi elhelyezkedésétől, a szervezeti formától (termelő-, vagy szolgáltató vállalat, önkormányzat, oktatási intézmény stb.), a tevékenység jellegétől, a tulajdonformától stb.

A röviden csak ISO 14001-nek nevezett rendszer alkalmazása arra készíti a szervezet menedzsmentjét, hogy

- olyan környezeti politikát fogalmazzon meg,
- olyan célokat tűzzön ki, és
- olyan „eljárásokat” [18] hozzon létre, amelyekkel teljesíteni tudja
- a környezetpolitikájában vállalt kötelezettségeket,
- szinte kényszerpályaszerűen tudja végrehajtani a teljesítmény folyamatos javításához szükséges intézkedéseket, valamint
- igazolni tudja, hogy a rendszer működik, és az megfelel a nemzetközi szabvány (ISO) követelményeinek.

A rendszer jellegéből következik, hogy olyan vezetési-irányítási módszerről van szó, amely a szervezeten belül integrálni tudja a gazdaságpolitikai, jogszabályi és környezetvédelmi feladatokat. Ez pedig az átgondolt tervezést, vezetést, a jó szervezést, végrehajtást és irányítást összehangoló komplex tevékenység, vagyis tipikus menedzsment feladat. Ezen ok miatt az ISO 14001, illetve MSZ EN ISO 14001 rendszert környezetmenedzsment rendszernek is nevezik. A szabványban az alkalmazás feltételeként megszabott környezetpolitikai elkötelezettség is ezt az integrált vezetési elvet fejezi ki. A szabvány a közismert PDCA módszer logikáját követi.[15] A PDCA betűszó értelmezése a következő:

- Plan, jelentése tervezés

Azoknak a folyamatoknak, tevékenységnek a meghatározása, melyek a vonatkozó jogszabályok és egyéb előírások figyelembevételével utasításokban, eljárásokban és egyéb szabályozókban jelennek meg és szükségesek ahhoz, hogy a környezetpolitikai cél megvalósuljon.

- Do, jelentése végrehajtás

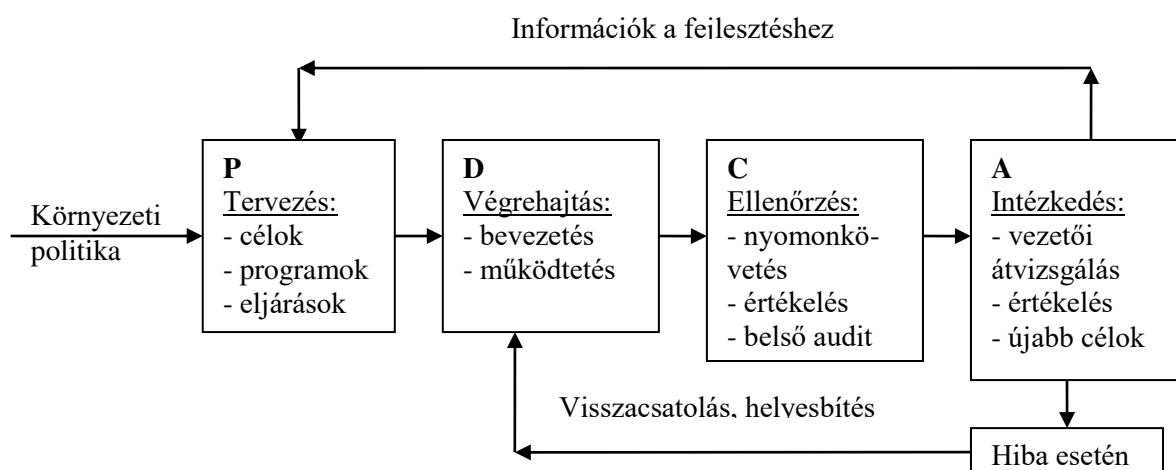
Azoknak a tevékenységeknek, folyamatoknak a gyakorlati végrehajtása, melyeket a vezetőség környezetpolitikai célként tűzött ki és a tervezés által készített program meghatároz.

- Check, jelentése ellenőrzés

A tevékenységi folyamatokba épített olyan mérési-ellenőrzési résztevékenység, melynek során a mért-ellenőrzött jellemzők összehasonlításra kerülnek az előírásokkal és az eredményeket visszacsatolják (visszajelzik) az intézkedés helyére.

- Act jelentése intézkedés

Az ellenőrzés eredményei alapján végzendő beavatkozás, mely hiba észlelése esetén a szükséges korrekciók elvégzését (helyesbítő tevékenységet) jelenti. Ha az ellenőrzés a folyamat megfelelőségét állapítja meg, akkor is szükséges a visszajelzés és annak dokumentálása, azért, hogy a tervezés és a menedzsment informálva legyen a rendszer megfelelő működéséről. Az MSZ EN ISO 14001-es szabvány is a PDCA menedzselés fent leírt logikáját követi, ahogy az a 3.1. ábrán jól követhető.

3.1. ábra

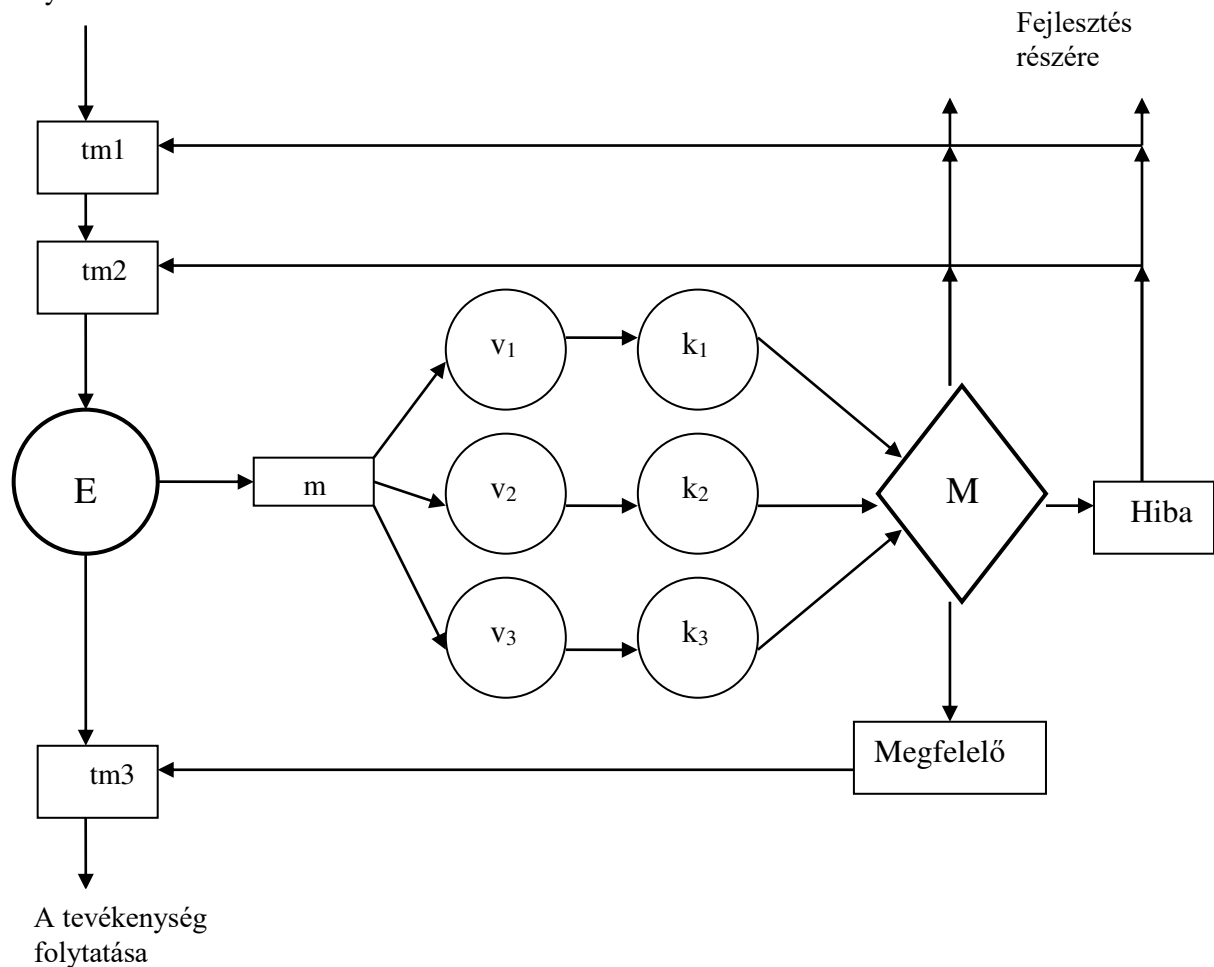
A folyamatszabályozás értelmezése a PDCA-rendszer egészére vonatkoztatva.

A KIR felépítésének és alkalmazásának másik fontos tényezője a folyamatszabályozás, vagy folyamatmenedzselés. (A szabvány ezt a fogalmat folyamatszempléletű megközelítésnek nevezi.) A szabvány szerint a folyamatszabályozást integráltan kell alkalmazni a PDCA ciklus egészére is és annak egyes elemire is. A leírtakból következik, hogy az ellenőrzés nem csupán a PDCA rendszer

egy elkülönült fázisa, hanem mint a folyamatszabályozás része, annak egyes elemeibe (a részfolyamatokba) is beépül. A szervezéselmélet szerint ugyanis folyamatszabályozás: ellenőrzés--értékelés (különbségképzés és minősítés)--visszacsatolás--és intézkedés fázisokra bontható. [14]

A leírtakat kívánom szemléltetni a 3.2 ábrával.

Tevékenységi
folyamatok

3.2. ábra

A folyamatszabályozás értelmezése a részfolyamatokba épített (operatív) ellenőrzések esetén (a minőségbiztosítási rendszereknél alkalmazott ellenőrzéstechnológiai modell alapján [14])

Jelölések:

tm₁, tm₂, tm₃: tevékenységi műveleti jelek,

E: ellenőrzés, melynek fázisai:

m: reprezentatív mintavétel,

v₁, v₂, v₃: az előírt vizsgálatok

k₁, k₂, k₃: különbségképzés, vagyis a vizsgálatokkal mért jellemzők összehasonlítása az előírásokkal,

M: minősítés, azaz a döntés a tevékenységi folyamat megfelelőségéről, vagy hiba esetén a beavatkozásról, a hiba azonnali kijavításáról

Az ellenőrzés elvégzésének részletes leírását (ellenőrzés módját, helyét, gyakoriságát, és az értékelés szabályait, azaz az ellenőrzés technológiáját) a környezeti „eljárások” tartalmazzák. Az eljárásokat általában-és esetünkben is –a kézikönyv részei, mellékletei tartalmazzák.

3.2. A szabvány szerkezeti felépítése és alkalmazása

3.2.1. A KIR bevezetésének előkészítése [18]

Az *1. fejezet* (Alkalmazási terület) az alkalmazás általános feltételeit, követelményeit rögzíti. Az önkéntesen vállalt kötelezettségeket azokra a tényezőkre összpontosítja, melyeket a szervezet az ellenőrzési körébe be tud vonni, és azokat befolyásolni tudja.

A *2. fejezet* csupán a fejezetszámozás folyamatossága miatt maradt benn a szabványban, miután az előző kiadás módosításra került. Így e fejezetnek nincsen jelentősége.

A *3. fejezet* a KIR alkalmazása során felmerülő fontosabb fogalmak, szakkifejezések definícióit tartalmazza. Ezek közül néhány fontosabb kifejezés címszavakban:

- helyesbítő tevékenység (3.3 szabványpont),
- környezeti tényező (3.6),
- környezeti politika (3.11),
- nem megfelelőség (3.15),
- megelőző tevékenység (3.17),
- eljárás (3.19).

A felsorolt szakkifejezések közül az eljárást szeretném kiemelni, tekintettel arra, hogy a környezeti kézikönyvben ennek jelentős szerepe lesz. Ugyanis a szabvány a *4.fejezet* minden egyes tevékenység gyakorlati elvégzésére eljárás (-ok) készítését írja elő.

A szabvány 3.19 pontja szerint az eljárás:

Egy tevékenység, vagy folyamat elvégzésének módja. Bővebben a szakemberektől nyert tájékoztatás szerint és az olvasatomban: Az eljárás egy írásos utasítás, mely vonatkozhat egy tevékenység, vagy folyamat elvégzésére, ellenőrzésére, azaz konkrét munkavégzésre. Egy gyakorlati munkafolyamat végrehajtásának a technológiája, illetve írásos technológiai utasítás.

3.2.2 A KIR megvalósításának a szabványban előírt szakaszai

A KIR bevezetésének és működtetésének konkrét, gyakorlati teendőit a szabvány 4. fejezete tartalmazza. Az első teendő a környezeti politika megfogalmazása és jóváhagyása, (4.2). [18]

A szabvány ezen szakasza tételesen felsorolja a környezeti politika tartalmi követelményeit. A menedzsment ezzel, a környezeti politikai nyilatkozattal dokumentálja KIR bevezetését. E nyilatkozat a környezeti kézikönyv része. A szabvány a következő szakaszokban, vagyis a KIR gyakorlati megvalósítását tárgyaló 4. fejezet további részeiben már a PDCA-rendszer logikáját követi. Ennek első lépcsője a **tervezés**.

A tervezés alapelemei, szakaszai:

- a környezeti tényezők felmérése, számbavétele (4.31)
- a környezeti jogszabályok és egyéb hatósági követelmények, előírások azonosítása, vizsgálata (4.32)
- a menedzsment által kitűzött célok és előirányzatok programokká alakítása (4.33)
- az egyes programok végrehajtását szabályozó eljárások, és egyéb technikai utasítások elkészítése.

A következő gyakorlati lépés a **bevezetés és működtetés**, azaz a végrehajtás.(4.4)

A működtetéshez szükséges teendők:

- erőforrások felmérése, megteremtése, a feladatok, a szerepek kiosztása és a szerepek, hatáskörök elosztása (4.41),
- a tevékenység végrehajtását végzők kiképzése (4.42),
- a kommunikáció megszervezése (4.43),
- a munkavégzés dokumentálásának kialakítása (4.44),
- a működés szabályozása/folyamatellenőrzés-visszacsatolás-helyesbítés (4.45) valamint
- a vészhelyzetekre való felkészülés és reagálás megtervezése, megszervezése (4.46).

(A feladatok részleteit a szakdolgozat terjedelmi korlátai miatt nem kívánom tárgyalni. Másrészt a kézikönyvet is a szabvány 4. fejezetének fenti szakaszai szerint fogom elkészíteni, így elejét vehetem a fölösleges ismétléseknek. A zárójeles számok a szabvány azonos szakaszainak sorszámai.)

A KIR fontos része, azaz a PDCA folyamat következő lépcsője az ellenőrzés (4.5).

Az ellenőrzés résztvékenységei:

- figyelemmel kísérés és mérés (4.51),
- megfelelésség megállapítása, kiértékelés (4.52),

- nem megfelelőség esetén beavatkozás; helyesbítés és megelőzés (4.53),
- a feljegyzések kezelése (4.54), és
- a rendszer belső auditjának időszakos elvégzése (4.55).

A KIR működtetésének utolsó szakasza a vezetőségi átvizsgálás (4.6), vagyis a kitűzött célok és előirányzatok megvalósulásának ellenőrzése, a teljesítmény értékelése és újabb, magasabb célok és feladatok kitűzése a tervezés részére, következésképpen **intézkedés**, azaz a rendszer magasabb fokozatú megvalósítása, a *folyamatos fejlesztés*.

4. Környezeti kézikönyv tervezet/minta

4.1. Általános rész

Az MSZ EN ISO 14001 szabvány nem teszi kötelezővé a környezeti kézikönyv elkészítését. Ennek ellenére szinte minden KIR-t alkalmazó szervezet alkalmazza, és azt a KIR alapidokumentumaként tartja számon. [15]

A környezeti kézikönyv, mintegy keretet ad a rendszer dokumentumainak. Tartalmazza a környezetpolitikai célokat, a szervezeti felépítést, a hatásköri és felelősségi elosztást, a rendszer egyes elemei közötti kölcsönkapcsolatokat, és a rendszer kiépítésének, működtetésének és fejlesztésének a tennivalóit. A kézikönyvben célszerű szabályozni a dokumentumok elkészítésének, ellenőrzésének, jóváhagyásának (hatálybaléptetésének), elosztásának és módosításának rendjét is.

A környezeti kézikönyv, fontos tartozéka a Függelék, melyben a KIR működtetéséhez előírt és szükséges eljárások vannak egybegyűjtve. Az egyes eljárások önállóan is alkalmazhatók, ezért azokat egymástól elkülönülten, és megkülönböztető jelrendszerrel ellátva csatoljuk.

A továbbiakban -a feladattervemben foglaltak szerint- egy települési önkormányzat környezetirányítási rendszerének kialakítására alkalmazható kézikönyv mintát kívánok bemutatni. A minta több, mint egy vázlat, de nem teljes. A szakdolgozat terjedelme, a konkrét ismeretek és egyéb tényezők hiánya nem teszi lehetővé egy komplett kézikönyv elkészítését. Ennek ellenére az általam készített minta alapul szolgálhat egy önkormányzat környezet-irányítási rendszernek kialakításához.

A kézikönyvekben nem szokás a felhasznált irodalomra hivatkozni. Ezért e bevezető részben szeretném megnevezni azokat a forrásokat, melyeket a kézikönyv készítéséhez felhasználtam.

A kézikönyv tartalmi részeinek elkészítésénél mindenütt az MSZ EN ISO 14001 szabvány előírásait követtem. [18] Az egyes fejezeteknél, szakaszoknál zárójelbe írt számok a fenti szabvány azonos fejezet, ill. szakasz számaival azonosak. A kézikönyv alaki, szerkesztési és szerkezeti kialakításánál elsősorban a minőségi kézikönyv készítéséhez irányelvként ajánlott szabványt [19], valamint a szakirodalomból vett és ajánlott mintákat használtam fel. [4] [15]

A kézikönyvben és a választott eljárásban előforduló ismétlések tudatosak. Ennek oka az, hogy a kézikönyv lényegében az irodalmi összeállításban részletezett MSZ EN ISO 14001 szabvány letükrözése, másrészt mert az egyes, önállóan is funkcionáló részek, mint az eljárások önálló alkalmazása ezt indokoltá teszi.

..... Önkormányzat

MSZ EN ISO 14001:2005
Környezetközpontú Irányítási Rendszer
KIR

KÖRNYEZETI KÉZIKÖNYV

Készítette: Molnár Dóra
Jóváhagyta:
Polgármester

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 1/25
Iktatószám:	Tartalomjegyzék	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
0.1. Bevezetés.....2 0.2. Vezetői nyilatkozat.....3 0.3. Az önkormányzat és a település bemutatása.....4 0.4. Az önkormányzat általános környezeti politikája.....6 0.5. A környezeti kézikönyv érvényessége; felelősségi- és hatáskörök.....7 0.6. A környezeti kézikönyv szerkezete. Fogalom-meghatározások és jelölések.....10 0.7. Az MSZ EN ISO 14001 szabvány szerinti rendszer (KIR) elvi felépítése.....13 1. Tervezés.....14 <i>1.1. Környezetazonosítás. Jelentős környezeti tényezők meghatározása.....15</i> <i>1.2. Jogszabályi és egyéb követelmények.....15</i> <i>1.3. Hulladékgazdálkodás.....15</i> <i>1.4. Célok, előirányzatok és programok.....17</i> 2. Bevezetés és működtetés.....18 <i>2.1. Erőforrások, szerepek, felelősségi kör és hatáskör.....19</i> <i>2.2. Felkészülés, képzés és tudatosság20</i> <i>2.3. Kommunikáció20</i> <i>2.4. Dokumentáció. A dokumentumok kezelése22</i> <i>2.5. A működés szabályozása22</i> <i>2.6. Felkészülés és reagálás vészhelyzetekre23</i> 3. Ellenőrzés23 <i>3.1. A feljegyzések (jegyzőkönyvek, emlékeztetők) kezelése24</i> <i>3.2. Belső audit.....25</i> 4. Intézkedés, fejlesztés25		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 2/25
Iktatószám:	Bevezetés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
0.1. Bevezetés Ez a kézikönyv a Önkormányzat környezetirányítási rendszerének kialakításával kapcsolatos feladatokat tartalmazza. Összefoglalja: - MSZ EN ISO 14001:2005 számú szabványban megfogalmazott, a rendszer bevezetésére és működtetésére vonatkozó alapelveket, követelményeket és feladatokat; - egyértelművé teszi a rendszer kiépítésével és működtetésével kapcsolatos teendőket, a felelőségek és a hatáskörök személyekhez rendelését; - tartalmazza a rendszer működtetéséhez szükséges dokumentált eljárásokat és azok alkalmazására való hivatkozásokat; - szabályozza az egyes szervek és feladatok közötti kölcsönkapcsolatokat, illetve kölcsönhatásokat; - a kézikönyv és a belső audit pedig a külső audit (tanúsítás) elsődleges dokumentumaként szolgálhat. A kézikönyvben foglalt szervezeti és egyéb szabályozás harmonikusan illeszkedik az önkormányzat közfeladatainak tevékenységi rendszerébe, és mindenben megfelel az EU direktíváinak, valamint a magyar környezetjog követelményeinek.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 3/25
Iktatószám:	Vezetői nyilatkozat	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
0.2. Vezetői nyilatkozat A Önkormányzat 20../. számú közgyűlési határozat alapján, a testület megbízásából és nevében az alábbi nyilatkozatot teszem: - lakóhelyünk természeti környezetének megóvása és lakosaink egészségének védelme érdekében önkormányzatunk hatáskörzetébe tartozó területeken bevezetjük és működtetjük az MSZ EN ISO 14001:2005 sz. szabványban leírt környezetközpontú irányítási rendszert; - ennek érdekében megteremtettük, illetve megteremtjük a rendszer működtetéséhez szükséges feltételeket, elvégezve a „környezetazonosítást” környezeti programokat készítünk, és ezek végrehajtásához megteremtjük a szükséges erőforrásokat, továbbá elkészítjük a működtetés dokumentumait; - a kézikönyvben és mellékleteiben előírt eljárásokat, utasításokat és egyéb követelményeket és azok alkalmazását minden dolgozójával megismertetjük, és betartásukat kötelezővé tesszük; - egyidejűleg községünk lakosaival és a szomszédos önkormányzatokkal is megismertetjük célkitűzéseinket és környezeti programunkat. A hivatkozott felhatalmazás alapján a mai napon hatályba léptetem a környezeti kézikönyvet és elrendelem a benne foglaltak végrehajtását. 20.. hó napján. polgármester		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 4/25
Iktatószám:	Az önkormányzat és település bemutatása	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
0.3. Az önkormányzat és a település bemutatása E fejezet tartalmára, felépítésére nincs előírás. Itt sorolandó fel minden olyan körülmény, melyet az önkormányzat vezetősége fontosnak és publikusnak tart. Célszerűen az alábbi vázlatban megnevezett szempontokat ajánlatos követni. - Az önkormányzat bemutatása: - az önkormányzat neve/megnevezése, címe, működése, kiemelt feladatai, a feladatok megosztása a képviselőtestület üléseinek sajátosságai. A polgármesteri hivatal ismertetése. - A település bemutatása: - a község neve, földrajzi elhelyezkedése, főbb jellemzőinek ismertetése Pl.: múltja, kulturális és egyéb jellegzetességei, fejlődése, a lakosság megoszlása kor, foglalkozás szerint; - a község oktatási, művelődési jellemzői (iskolák, könyvtár, művelődési intézmények, csoportok, sport tevékenység stb.); - a község külterületének jellemzői (folyók, erdők, mezőgazdaság által művelt területek, meghatározott mezőgazdasági kultúrák stb.); - a község elérhetősége, közlekedése (út-vasúthálózat, útviszonyok, közlekedési gondok, stb.); - szomszédos községek, közelebbi városok, megyei/regionális központok, velük való kapcsolattartás; - a község egészségügyi ellátása; - a település környezeti állapota ivóvízellátás, ivóvízhálózat, szennyvíztisztítás, csapadékvíz-elvezetés, hő- és villamosenergia-ellátás, hulladékgazdálkodás helyzete, élővizek állapota, a község környezetének a tisztasága (pl.: illegális hulladéktelepek, parlagfű szennyezettség, esővíz-elvezető csatornák, árkok állapota stb.); - egyéb, a környezeti állapotot rontó tényező, mint a zaj, bűz, speciális balesetveszély, árvíz- és omlásveszélyes tényező felsorolása. A település területén működő ipari tevékenység, vállalkozási és ipari területek és ipari területek, valamint azok környezeti állapota. - Hogyan tovább? - A már ismert környezeti tényezők és a lehetőségek mérlegelése alapján a közeli és a távolabbi időszak környezetvédelmi teendőinek felsorolása (a tervezés, és/vagy a megvalósítás folyamatainak állása, pályázatok és pályázati lehetőségek és egyéb még szükségesnek vélt intézkedések).		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 5/25
Iktatószám:	Az önkormányzat általános környezeti politikája	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
0.4. Az önkormányzat általános környezeti politikája (MSZ EN ISO 14001) Környezeti politikánk megfogalmazása során abból kívánunk kiindulni, hogy teljes mértékben megfeleljünk mind az MSZ EN ISO 14001 szabvány által támasztott, mind a hatályos jogi követelményeknek, továbbá, hogy kitűzött céljainkat és terveinket egy folyamatos ellenőrzési javítási program szerint mind magasabb szinten tudjuk teljesíteni. Egyetértésben az EU-nak a fenntartható fejlődést meghirdető elveivel és a lokális feladatokra ajánlott stratégiai javaslataival, alapvető céljaink között kiemelt szerepet szánunk faluközösségünk népességmegtartó képességét segítő programok készítésének, szervezésének. Egyidejűleg és egymással is összehangoltan igyekszünk megteremteni a környezetbarát életmód, a fenntartható fejlődést biztosító gazdasági tevékenység, és lakosaink foglalkoztatását, létbiztonságát elősegítő feltételeket. Kiemelten kívánjuk támogatni a különböző természet- és környezetvédelmi civil szervezetek munkáját, elsősorban a Magyar Természetvédők szövetségének kezdeményezéseit. Településünk lényegéhez tartozónak tekintjük a jelenlegi, még jelentősen nem károsított, természeti környezetünk, az évszázadok során kialakult településszerkezet és a régebbi és az újabb épített környezet értékeinek együttes megőrzését, ápolását. Ezek együtt községünk történelmi és mai arculatát fejezik ki. El kívánjuk érni, hogy községünk minden lakosa valódi otthonának érezze, következképpen védje és ápolja településünket, annak minden értékét. Alapvető céljaink közé soroljuk, hogy a nemzetközi ajánlásokat, - esetleg a nemzetközi és hazai támogatásokat, pályázati lehetőségeket- is belekalkulálva olyan komplex programot fogunk kidolgozni és végrehajtani, amely harmonizál a gazdasági és politikai célkitűzéseinkkel, s egyben megfelel a hatályos jogi követelményeknek is. A felsorolt általános elvek és célok, valamint az MSZ EN ISO 14001 sz. szabványban leírt követelményeken túl, természetesen konkrétabb célokat és feladatokat is kívánunk környezeti programunkba építeni. - Lehetőségünk szerint, de folyamatosan programozva megszervezzük a kommunális hulladékgazdálkodást: a szelektív hulladékgyűjtést, a szakszerű hulladékkezelést és /esetleg társulási formában / a környezetkárosodást nem okozó hulladékfeldolgozást. A hulladékgazdálkodási programunk és ütemezés szerint kiépítjük a községi szennyvízhálózatot, a szennyvízelvezető rendszert, szennyvíztisztító telepet, technológiát, és biztosítjuk az üzemeléshez szükséges erőforrásokat. - Környezetvédelmi programunk fontos részének tartjuk a környezetkárosító tényezők feltérképezését, folyamatos felügyeletét, ellenőrzését, mint: - A környezetvédelmi szabályok (törvényi rendelkezések, közegészségügyi előírások, szabványok stb.) által meghatározott emissziós határértékek betartását;		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 6/25
Iktatószám:	Az önkormányzat általános környezeti politikája	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
- ipari tevékenységet folytató vállalkozások technológiáinak folyamatos figyelését, az általuk történő kibocsátások ellenőrzését, megfelelőségét; - az engedély nélküli hulladéklerakás, idegenkezü szemetelés ellenőrzését, felszámolását (mezőőrök, polgárőrök és a lakosság bevonásával.). - Az önkormányzat hatáskörébe tartozó környezeti hatásokról, problémákról, intézkedésekről (nevezetesen e kézikönyvünk tartalmáról is) folyamatosan tájékoztatjuk a lakosainkat és a szomszédos önkormányzatokat. - A KIR bevezetésének és működtetésének főbb feladatait, valamint a környezeti programunk tartalmát szervezett formában ismertetjük községünk lakosaival: - minden lakó részére rövid, közérthető tájékoztató füzeteket küldünk; - a program(ok) bevezetése előtt a lakosság részére –előre megírt tematika szerint- szóbeli tájékoztatást tartunk; - az általános iskolák alsó és felső tagozatos tanulói részére –ugyancsak megtervezett tematika szerint- negyedévenként legalább 1-1 órás oktatást szervezünk. - A programok végrehajtásában érintett és közreműködő személyeket ugyancsak szervezett oktatással készítjük fel a tennivalókra. - Alapvető feladatként kezeljük a normálistól eltérő, a váratlan események következményeinek megelőzésére, elhárítására, ill. az elháríthatatlan környezeti hatások mérséklésére teendő intézkedések megtételét. Környezeti politikánk összhangban van a nemzetközi környezeti ajánlásokkal, előírásokkal, az EU-s direktívákkal, jól illeszkedik önkormányzatunk szervezeti és feladatrendszerébe. Mi az önkormányzat vezetősége és testülete ezennel elkötelezzük magunkat a leírt környezetpolitika mellett. polgármester		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 7/25
Iktatószám:	A környezeti kézikönyv érvényessége; felelősségi és hatáskörök	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
0.5. A környezeti kézikönyv érvényessége; felelősségi és hatáskörök A környezeti kézikönyv az önkormányzat környezetvédelmi rendszerének alapidokumentuma. Tartalmazza mindazon teendőket, melyek a környezeti politikával összhangban, a környezetazonosítás alapján kitűzött célokkal és előirányzatokkal összhangban lehetővé teszi a környezetkárosodás megelőzését, következésképpen az élhető, egészséges falu/város- környezet megtartását, folyamatos fejlesztését. A rendszer hatálya kiterjed: - mint utasítás az önkormányzat dolgozóira, - közvetetten a lakosságra és - szelektíven a (a tevékenységhez kötötten) a községben gazdasági tevékenységet folytató egységekre. A felelősség és a hatáskörök megosztása: - A mindenkori választott polgármester - teljes felelősséggel tartozik a KIR bevezetéséért, fenntartásáért és fejlesztéséért, - felelős a környezeti politika célkitűzéseinek megvalósításáért, a környezeti programok végrehajtásáért és a szükséges erőforrások biztosításáért. - felelős azért, hogy a KIR szakmai irányítására szakmai felkészültséggel rendelkező szakembert, Kr-megbízottat nevezzen ki. - A Kr-megbízott - felelős a KIR megszervezéséért, működtetéséért, az egyes tevékenységek szakmai irányításáért, ellenőrzéséért és a tevékenységek dokumentálásáért, - teljes hatáskörrel rendelkezik a környezeti kézikönyvben és a programokban előírt környezeti teendők irányítását illetően és felelős azok hatékony ellátásáért, - a folyamatos ellenőrzés során feltárt nemmegfelelőségek megszüntetése érdekében haladéktalanul intézkedik, vagy intézkedéseket kezdeményez, - a Kr-megbízott közvetlenül a polgármesterhez tartozik és a kézikönyvben leírt, vagy egyéb utasítással nem szabályozott ügyekben vele köteles konzultálni. - A jegyző (mint az önkormányzat jogi-gazdasági és pénzügyi vezetője): - felelős a környezeti programokban rögzített környezetvédelmi feladatok ellátásához szükséges erőforrások biztosításáért és azok törvényes és céltudatos felhasználásáért,		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 8/25
Iktatószám:	A környezeti kézikönyv érvényessége; felelősségi és hatáskörök	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
- a környezeti jogszabálygyűjtemény kezeléséért, naprakész állapotban tartásáért és a jogszabályok alkalmazásának elősegítéséért. - Az önkormányzat alkalmazottai: - szükség szerint, vagy eseti megbízásos alapon közreműködnek az eljárásokban leírtak végrehajtásában, megteremtik a feladatok ellátásához szükséges rájuk eső feltételeket, - segítik a mérő és biztonsági eszközök, berendezések elérhetőségét és használatát, - eseti megbízás alapján közreműködnek bizottságokban, csoportmunkában. - Az önkormányzat választott képviselői: - felelősek a KIR bevezetéséért és működtetéséért, - mint döntéshozók felelősek a hozott határozatok betartásáért, azok folyamatos ellenőrzéséért, - esetenként részt vesznek bizottsági, vagy csoport munkánkban. - A község lakossága: - részt vesz az önkormányzat által szervezett környezetvédelmi tájékoztató oktatásokon, rendezvényeken, - közreműködik a KIR által szervezett környezetvédelmi rendezvényeken (pl.: parlagfű-program, lomtalanítás, illegális hulladéklerakás megelőzési program stb.) - segíti, támogatja az általános iskolai környezetvédelmi oktatási programot. - A gazdálkodó egységek vezetői (a község területén belül működő, ipari, mezőgazdasági, szolgáltatói tevékenységet folytatók): - kötelesek a KIR rájuk vonatkozó előírásait, valamint a vonatkozó jogszabályi követelményeket hatáskörzetükben betartani, valamint az önkormányzat szakembereinek alkalmi ellenőrzéseit elősegíteni. A konkrét hatáskörelosztást a 0.5./1. táblázat tartalmazza. Rövidítések jelentése, jelölések: Kr megbízott- Környezeti megbízott F- Felelős K- Közreműködő T- tájékoztatást, információt kap		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv						Oldalszám: 9/25					
Iktatószám:	A környezeti kézikönyv érvényessége; felelősségi és hatáskörök						Változatszám:					
							Utolsó módosítás:					

0.5./1. táblázat
Tevékenységi és felelősségi mátrix

Tevékenység	Beosztás, funkció										
	Polgár- mester	Jegyző	Asszisz- tens	Kr- megbízott	Önkorm- mányzati alkalma- zottak	Képvi- selők	Lakos- ság	Gazdál- kodók	Iskola igazga- tók	Ható- ságok	Szomszéd önkorm.- ok
Környezetpolitika megfogalmazása	F	K		K		K					
Felelősség és hatáskörök meghatározása	F	K		K		K					
Célok(irányelvek) kitűzése	F			K		K					
KIR bevezetése, működtetés	F	K	T	F	T	K	T	T	T	T	T
Környezeti kézikönyv készítése	F	K		F		K					
K. kézikönyv elosztása, karbantartása	F	F	T	F	T	T	T	T	T	T	T
Tervezés irányítása, programkészítés	F			F							
Eljárások készítése, készíttetése	K			F		K					
Dokumentációk kezelése karbantartása	K	F	F	F							
Környezeti tényezők azonosítása	K			F		K					
Erőforrások biztosítása	F	F		K		K					
Vezetőségi felülvizsgálat	F	K		F		K					
Vészhelyzetre tervek kidolgozása	K			F							
Hibakeresési és megelőzési folyamatok koordinálása	T			F							
Belső auditok szervezése, irányítása	T			F							
Környezetvédelmi információk	T	T	T	F	T	T	T	T	T	T	T

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 10/25
Iktatószám:	A környezeti kézikönyv szerkezete. Fogalom meghatározások és jelölések	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

0.6. A környezeti kézikönyv szerkezete. Fogalom meghatározások és jelölések

A kézikönyv két egymástól szerkezetileg is elhatárolt részre tagolódik.

Az első rész (a tulajdonképpeni kézikönyv, a 0.1.- 4.szakaszig bezárólag) az MSZ EN ISO 14001 szabvány felépítését és előírásait követve az utasítás, a követelmény, az előírás jellegű szabályokat, az előkészítés, végrehajtás, és ellenőrzés feladatait foglalja rendszerbe. Ezt a részt a szabványok készítésénél alkalmazott decimális számozással még további két részre tagoljuk:

- a 0.1.- 0.8.-ig terjedő szakaszok a KIR általános, a közvetlen végrehajtást nem igénylő, de szabványban előírt követelményeit tartalmazzák;
- az 1.-től 4.-ig számozott fejezetek, pedig a KIR működtetésével kapcsolatos konkrét, gyakorlati teendőket írják le.

A kézikönyv második része a Függelék az operatív folyamatokat, a már több helyen is hivatkozott „eljárásokat” gyűjti egybe.

A kézikönyvben használt fontosabb fogalmak és jelölések.

- *Eljárás*: egy tevékenység, vagy folyamat elvégzésének előírt módja. Az eljárások lényegében a gyakorlati teendők írásos végrehajtási utasításai; technológiai, és ellenőrzési utasítások. A KIR működtetéséhez szükséges eljárásokat KE betűjellel és sorszámmal láttuk el. Így pl.: a KE-01 jelből a KE Környezeti Eljárást jelent, a sorszám pedig megkülönböztető jel. Az eljárás tartalmát a fenti jelrendszerhez kapcsolt cím fejezi ki. A KIR működtetéséhez a 0.6./1 táblázatban felsorolt eljárások elkészítését tartjuk szükségesnek.
- *Megelőző tevékenység*: tevékenység egy lehetséges nem-megfelelőség okának kiküszöbölésére.
- *Nem-megfelelőség*: egy követelmény nem teljesülése.
- *Helyesbítő tevékenység*: tevékenység, amely egy felismert nem-megfelelőség okának megszüntetésére szolgál.
- *Környezeti teljesítmény*: egy szervezet (önkormányzat) közvetlen környezete, melyben működik, beleértve a levegőt, a vizet, a földterületeket, a természeti erőforrásokat, a növény, és állatvilágot, az embereket, és ezek kölcsönkapcsolatait.
- *Környezeti politika*: egy szervezet (esetünkben az önkormányzat) közvetlen környezeti teljesítményére vonatkozó általános szándékai és irányvonalai, ahogyan azt a felső vezetőség hivatalosan megfogalmazta.
- *Környezeti tényező*: valamely szervezet tevékenységeinek, vagy termékeinek, vagy szolgáltatásainak olyan eleme, amely kölcsönhatásba kerülhet a természettel.
- *Környezeti hatás*: a környezetben végbemenő mindennemű változás- akár káros, akár hasznos- mely egészben, vagy részben a szervezet környezeti tényezőiből származik.

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 11/25
Iktatószám:	A környezeti kézikönyv szerkezete. Fogalom meghatározások és jelölések	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
- <i>Jelentős környezeti tényező</i>: melynek környezeti környezeti (környezetkárosító) hatása jelentős, vagy azzá válhat. - <i>Dokumentum</i>: információ, vagy annak hordozója. - <i>Audit</i>: bizonyítékok nyerésére és ezek objektív kiértékelésére irányuló módszeres, független és dokumentált folyamat annak meghatározására, hogy a szervezet által a környezetközpontú irányítási rendszerre megfogalmazott kritériumok milyen mértékben teljesülnek. Röviden: az audit a KIR működésének dokumentált, objektív ellenőrzése, annak megállapítására, hogy megfelel-e a követelményeknek. - <i>Hulladék</i>: a mindennapi élet, valamint a termelési, szolgáltatási tevékenységek során keletkezett minden olyan anyag, vagy termék, melyet a tulajdonos eredeti rendeltetésének megfelelően nem tud, illetve nem akar felhasználni, értékesíteni. A hulladékokat többféle módon szokás csoportosítani: - keletkezési hely szerint megkülönböztetünk termelési és települési, azaz kommunális hulladékokat; - potenciális környezeti hatásuk szerint ismerünk veszélyes és nem veszélyes hulladékokat; - halmazállapotuk szerinti csoportosítás alapján lehetnek: szilárd, folyékony (ilyen a szennyvíz is) és közties, azaz iszapszerű állapotúak. <i>Szennyvíztisztítási fokozatok, ill. követelmények</i> Az EU direktívák, az egyes rendeletek, szabályzatok a szennyvíztisztítás minőségi követelményeit római számmal jelzett fokozatokkal adják meg. Az I-es fokozatú szennyvízkezeléssel csak a fizikai/mechanikai szennyeződések eltávolítása, leválasztása az előírt követelmény (ezt rendszerint szűréssel, ülepitéssel oldják meg.); A II-es fokozatú tisztítás már a biológiai szennyezések eltávolítására is kiterjed. A III. fokozatú szennyvíztisztítás során az oldott tápanyagok is leválasztásra kerülnek. Ezt a fokozatot csak érzékeny befogadónál alkalmazzák. - PDCA-betűszó (PLAN-DO-CHECK-ACT, tervezés-végrehajtás-ellenőrzés-intézkedés). A PDCA- menedzsment-elv és a folyamat központú megközelítés elvének logikája szerint építettük fel a KIR-t. - Kr-megbízott: környezeti megbízott, asszisztens, az a személy, aki a KIR szakmai irányítását látja el.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 12/25																												
Iktatószám:	A környezeti kézikönyv szerkezete. Fogalommeghatározások és jelölések	Változatszám:																												
		Utolsó módosítás:																												
0.6./1 táblázat A környezeti kézikönyvhöz kapcsolódó környezeti eljárások <table border="1"> <thead> <tr> <th>Az eljárás jele</th> <th>Az eljárás címe</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>KE-01</td> <td>Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése</td> </tr> <tr> <td>KE-02</td> <td>Jogszabályi követelmények meghatározása és alkalmazása</td> </tr> <tr> <td>KE-03</td> <td>Környezeti célok kitűzése és programok készítése</td> </tr> <tr> <td>KE-04</td> <td>Felkészültség, képzés a KIR feladatokra</td> </tr> <tr> <td>KE-05</td> <td>Kommunikáció. Környezeti információs rendszer</td> </tr> <tr> <td>KE-06</td> <td>Dokumentáció- kezelés és karbantartás szabályozása</td> </tr> <tr> <td>KE-07</td> <td>A KIR működésének szabályozása</td> </tr> <tr> <td>KE-08</td> <td>Felkészülés és reagálás vészhelyzetekre</td> </tr> <tr> <td>KE-09</td> <td>Figyelemmel kísérés, mérés és nem-megfelelés kezelése</td> </tr> <tr> <td>KE-10</td> <td>Belső audit szabályozása</td> </tr> <tr> <td>KE-11</td> <td>Vezetőségi átvizsgálás és folyamatos fejlesztés</td> </tr> <tr> <td>KE-12</td> <td>Hulladékgazdálkodás</td> </tr> <tr> <td>KE-13</td> <td>Feljegyzések, jegyzőkönyvek és mérési bizonylatok készítése és kezelése</td> </tr> </tbody> </table>			Az eljárás jele	Az eljárás címe	KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	KE-02	Jogszabályi követelmények meghatározása és alkalmazása	KE-03	Környezeti célok kitűzése és programok készítése	KE-04	Felkészültség, képzés a KIR feladatokra	KE-05	Kommunikáció. Környezeti információs rendszer	KE-06	Dokumentáció- kezelés és karbantartás szabályozása	KE-07	A KIR működésének szabályozása	KE-08	Felkészülés és reagálás vészhelyzetekre	KE-09	Figyelemmel kísérés, mérés és nem-megfelelés kezelése	KE-10	Belső audit szabályozása	KE-11	Vezetőségi átvizsgálás és folyamatos fejlesztés	KE-12	Hulladékgazdálkodás	KE-13	Feljegyzések, jegyzőkönyvek és mérési bizonylatok készítése és kezelése
Az eljárás jele	Az eljárás címe																													
KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése																													
KE-02	Jogszabályi követelmények meghatározása és alkalmazása																													
KE-03	Környezeti célok kitűzése és programok készítése																													
KE-04	Felkészültség, képzés a KIR feladatokra																													
KE-05	Kommunikáció. Környezeti információs rendszer																													
KE-06	Dokumentáció- kezelés és karbantartás szabályozása																													
KE-07	A KIR működésének szabályozása																													
KE-08	Felkészülés és reagálás vészhelyzetekre																													
KE-09	Figyelemmel kísérés, mérés és nem-megfelelés kezelése																													
KE-10	Belső audit szabályozása																													
KE-11	Vezetőségi átvizsgálás és folyamatos fejlesztés																													
KE-12	Hulladékgazdálkodás																													
KE-13	Feljegyzések, jegyzőkönyvek és mérési bizonylatok készítése és kezelése																													
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap																												

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 13/25
Iktatószám:	Az MSZ EN ISO 14001 szabvány szerinti rendszer (KIR) elvi felépítése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

0.7. Az MSZ EN ISO 14001 szabvány szerinti rendszer (KIR) elvi felépítése

A KIR lényegét tekintve egy környezetközpontú irányítási rendszer, melynek szakmai leírását az MSZ EN ISO 14001 szabvány tartalmazza. A szabvány alkalmazásának alapvető célja, hogy a környezetmenedzsment módszerével segítse az önkormányzatot környezeti teljesítményének folyamatos fejlesztésében, a környezetterhelés megelőzésében, ill. mérséklésében.

Általános cél: a környezetvédelem támogatása a gazdasági-társadalmi szükségletekkel összhangban.

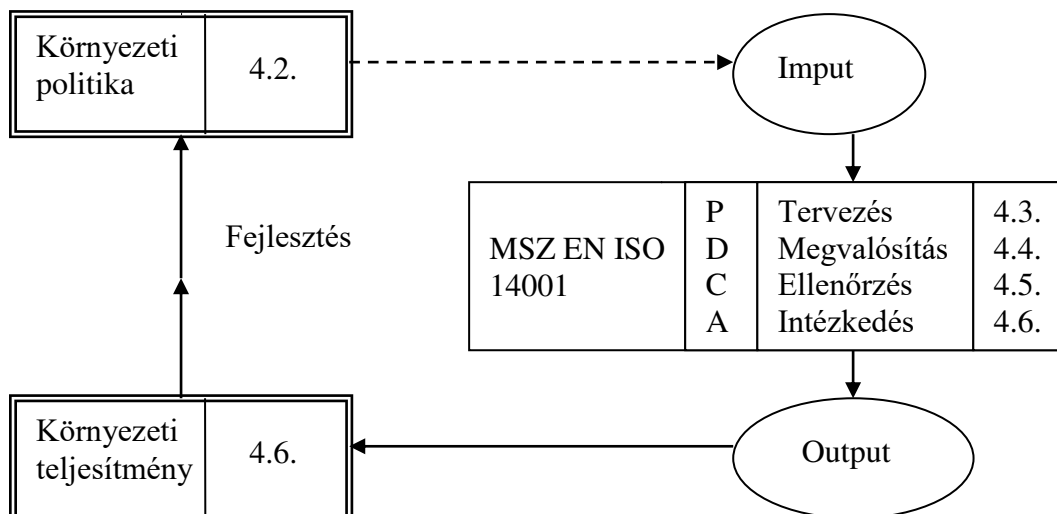
A KIR elvi felépítését a 0.7./1. ábra szemlélteti.

Az MSZ EN ISO 14001 szabvány a PDCA- rendszer logikáját követi.

Az ábrán feltüntetett decimális számozás (a 4.2.;4.3. stb.) azonos a szabvány fejezeteinek, szakaszainak számozásával. A szövegrészben zárójelbe tett hasonló számok, szintén a szabvány azonos szakaszainak sorszámai.

0.7./1. ábra

A környezetmenedzsment rendszer (KIR) működési elve

Mivel önkormányzatunk vezetője elkötelezettséget vállalt az MSZ EN ISO 14001 szabvány szerinti KIR bevezetésére és működtetésére, következésképpen a kézikönyv további fejezetei is a fenti szabvány tartalmi és elvi előírásai szerint lettek készítve.

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 14/25
Iktatószám:	Tervezés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

1. Tervezés (4.3.)

A tervezés a KIR gyakorlati megvalósításának első fázisa.

A tervezésre is érvényes a folyamatmenedzsment (folyamatközpontúság, folyamatszabályozás) elvének alkalmazása. Ez azt jelenti, hogy az önkormányzat cselekvéseit a tervezés szakaszában is a folyamatok és azok összefüggéseinek rendszerén keresztül, azokkal összehangoltan menedzseli.

A tervezés alapvető célja, hogy az önkormányzat vezetősége által kitűzött céloknak, a hozott határozatoknak, valamint a jogszabályi követelményeknek megfelelően reális alapot teremtsünk az önkormányzat környezeti viszonyainak céltudatos fejlesztéséhez, a KIR működtetésével.

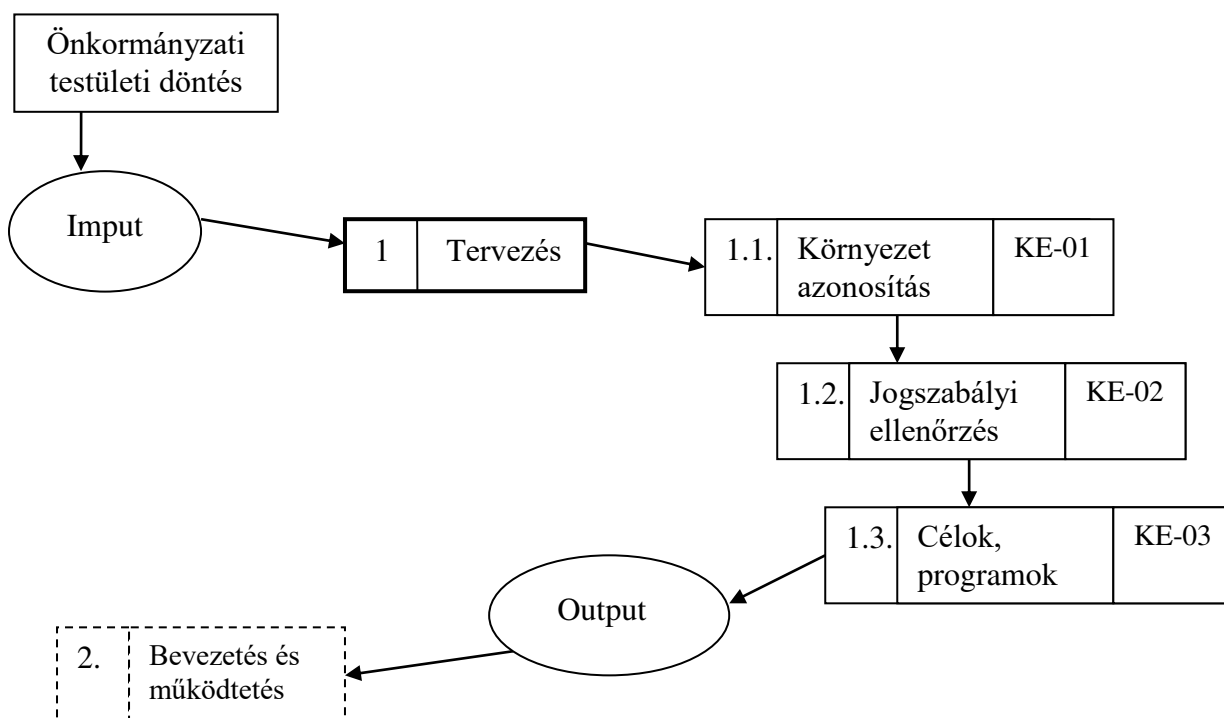
A tervezés részfolyamatai a KIR szerint:

- a környezetazonosítás, azaz a környezeti tényezők és a környezeti hatások feltárása, majd a jelentős környezeti tényezők számbavétele;
- a vonatkozó jogszabályi és egyéb követelmények meghatározása;
- programok készítése.

A tervezés részfolyamatainak összefüggéseit az 1.1. ábra szemlélteti.

1.1. ábra

A környezeti rendszer folyamata a KIR szerint

A tervezés folyamata a KIR szerint (A KE-01, KE-02 és KE-03 a 0.6/1. táblázatban felsorolt környezeti eljárások)

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 15/25
Iktatószám:	Tervezés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

1.1. Környezetazonosítás. Jelentős környezeti tényezők meghatározása (4.3.1.)

A környezetazonosítás az önkormányzat hatáskörén belüli környezeti tényezők feltárását (bemeneteket és kimeneteket, szándékosakat és a nem szándékosakat), valamint az egyes tényezők hatásainak vizsgálatát, a hatások prioritásának a megállapítását jelenti.

A KIR követelményei szerint e feladat elvégzésére az önkormányzatnak eljárást kell készítenie. Az eljárás készítése/készíttetése, a felmérések, elemzések irányítása a Kr-felelős feladata. Minden egyéb teendőt, a szakmai tevékenység elvégzésének módját, az első, valamint az időszakos felülvizsgálat/ok időpontját, rendjét és egyéb követelményeket az eljárásban kell szabályozni.

Kapcsolódó dokumentumok:

- KE-01 Környezeti tényezők, környezeti hatások felmérése és értékelése
- MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.3.1.szakasz

1.2. Jogszabályi és egyéb követelmények (4.3.2.)

A környezeti tényezők azonosítását követően, az önkormányzat hatáskörén belül feltárt minden egyes környezeti tényezőnél el kell végezni a jogszabályoknak való megfelelés ellenőrzését. Először elkészítjük a környezeti jogszabálygyűjteményt. Ez után megvizsgáljuk, hogy a már ismert környezeti tényezőkre milyen jogi követelmények vonatkoznak. A jogszabályi követelmények és a feltárt (lehetőleg mérési adatokkal megerősített) környezeti hatások ismerete szolgál alapul a környezeti programok készítéséhez.

A jogszabálygyűjtemény készítésének, nyilvántartásának, kezelésének koordinálását a jegyző végzi. A jogszabályi követelmények betartásának ellenőrzése, és az alkalmazás egyéb feladatainak ellátása a Kr-megbízott feladata.

Az önkormányzat vállalja, hogy a jogszabályok alkalmazásának, nyilvántartásának, ellenőrzésének, valamint naprakész állapotba való tartásának szabályozására eljárást készített.

Az önkormányzat kötelezi magát arra, hogy a mindenkori hatályos környezeti jogszabályokat betartja, illetve betartatja, és mindezeket a KIR-en keresztül folyamatosan ellenőrzi.

Kapcsolódó dokumentumok:

- KE-02 Jogszabályi követelmények meghatározása és alkalmazása
- MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.3.2. szakasz
- Jogszabálygyűjtemény

1.3.Hulladékgazdálkodás (4.3.1.)

A hulladékgazdálkodás résztvékenységek sorozatából álló, egymással összefüggő feladatrendszer. Mint ilyen az önkormányzatok számára is többretű – hatásköri, jogi, illetékességi stb. – kötelezettségeket jelent. Ezért tartjuk fontosnak, hogy a hulladékgazdálkodást a környezeti kézikönyvben kiemelten és önálló feladatként kezeljük.

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 16/25
Iktatószám:	Tervezés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
A konkrétabb okok a következők: - a hulladékgazdálkodás az önkormányzatok számára nem csupán környezetvédelmi, hanem egyben közszolgáltatási kötelezettség is; - a hulladék, ill. annak egyes elemeire vonatkozóan több EU-direktíva és törvényi szabályozás tartalmaz feladatokat, így ezek összehangolására ad lehetőséget a környezeti kézikönyv; - a hulladékgazdálkodás végrehajtása több olyan nagyságú beruházás, ill. projekt igényt tartalmaz, melynek megvalósításához az önkormányzatok általában nem tudnak forrást biztosítani, következésképpen külső (állami-EU-s pályázati forrás stb.) támogatás szükséges; - a hulladékgazdálkodás egyes elemeinek működtetéséhez sem mindig elegendő a kis és közepes létszámú lakosú önkormányzatok erőforrása, így a megoldás csak társulással vagy kiszervezéssel lehetséges; Fenti okok miatt az önkormányzatunk hulladékgazdálkodását az egyéb környezeti tényezőktől elkülönítetten, önálló eljárásban (KE-12) szabályozzuk. A KE-12 eljárás készítésénél- és majd a végrehajtásnál- a következő tartalmi és szakmai szempontokat kell követni: - a jogszabálygyűjteményben külön csoportot célszerű/kell képezni a vonatkozó és hatályos hulladékgazdálkodáshoz kapcsolható jogszabályokból. (Például az Európai Unió joganyaga jelenleg 38 EK és EGK tanácsi és bizottsági rendeletet, direktívát, állásfoglalást tartalmaz a hulladékgazdálkodás szabályozásával kapcsolatosan. Ehhez jönnek még a hazai joganyagok, törvények, rendeletek és végrehajtási utasítások.); - a fenti elvek szerint csoportosított joganyagból meghatározhatók az önkormányzatra vonatkozó kötelezettségek, majd elvégezhető a környezetazonosítás (1.1. szakasz és KE-01 eljárás!) és a prioritások; - végezetül az erőforrások számbavétele, a szükséges erőforrások felkutatása, megszerzése, ill. rendelkezésre állásának biztosítása után elkészíthető a következő időszakról szóló hulladékgazdálkodási program. Az eljárás készítésénél, valamint a hulladékgazdálkodási program összeállításánál az alábbiakat kiemelten kell figyelembe venni: - A települési szilárd hulladékokról szóló 31/99 EGYK direktíva, a 2000-es hulladékgazdálkodási törvény és a törvény végrehajtását szolgáló jogszabályok 2015-ig végrehajtandó kötelezettségeket írnak elő, a szervezett hulladékgyűjtés kialakítására. - A települési folyékony hulladék, azaz a szennyvíz gyűjtésére és tisztítására a 91/271 EGYK direktíva tartalmaz az önkormányzatok számára fontos határidős adatokat. A szennyvízelvezetési kereterv szerint a 2000 lakosnál nagyobb települések csatornázását írja elő II. fokozatú (biológiai) szennyvíztisztítási alapkövetelményként 2015-ig.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 17/25
Iktatószám:	Tervezés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
Kapcsolódó dokumentumok: KE-12 eljárás: Hulladékgazdálkodás 31/99 EKG direktíva a települési hulladékgazdálkodásról 91/171 EKG direktíva a települési szennyvizek tisztításáról 2000. évi XLIII. Törvény a hulladékgazdálkodásról 1995. évi LIII. törvény a környezetvédelmének általános szabályairól; IV. fejezet 46.-48§. <i>1.4. Célok, előirányzatok és programok (4.3.3.)</i> A kézikönyv 1.1. és 1.2. szakaszaiban elvégzett tevékenységek által nyert információk alapján kitűzhetők a konkrét célok majd elkészíthetők a végrehajtás, a megvalósítás ütemtervei, a környezeti programok. A programkészítés során, még a véglegesítés előtt meg kell vizsgálni, hogy adottak-e a megvalósítás feltételei. - Számításba kell venni a rendelkezésre álló önkormányzati erőforrásokat (esetleg pályázati lehetőségeket), a műszaki-technikai a humán, és a pénzügyi-infrastrukturális feltételeket. Csak olyan feladatok építhetők a programokba, melyekhez a szükséges feltételek-elsősorban az erőforrások-biztosíthatók. - Dokumentált módon kell meghatározni a szerepeket, a felelősségi és hatásköröket, ki kell jelölni azt a felelős személyt, akinek az irányításával elkészíthető a környezeti program tervezete. Ez lehet a Kr-megbízott. (A végleges programot az eljárásban részletezettek szerint, majd a közgyűlés hagyja jóvá.) Minden programnak tartalmaznia kell a következőket: - az elérni kívánt célt/célokat; - a feladat részletes leírását; - a feladat ellátásához szükséges, rendelkezésre álló és igénybevehető erőforrásokat; - a programért, valamint annak egyes részeinek végrehajtásáért felelős személy megnevezését és beosztását; - a határidőket és ellenőrzést (az ellenőrzés módját, technológiáját, dokumentálását és a visszacsatolás/intézkedés teendőit, felelőseit). A programok elkészítésének módját, folyamatát, felelősségi területeket és hatásköröket,- a szabványban előírtak szerint és annak megfelelően- eljárásban szabályozzuk. A programokat évenként a vezetőségi felülvizsgálatokon értékeljük, és szükség szerint aktualizáljuk, vagy új programokkal bővítjük. Ha valamilyen ok miatt szükségessé válna, úgy a Kr-megbízott kérheti a program/programok időközi felülvizsgálatát, amit a polgármester rendelhet el. Kapcsolódó dokumentumok: KE-03 Környezeti célok kitűzése és programok készítése MSZ EN ISO 14001 szabvány a 4.3.3. szakasz.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

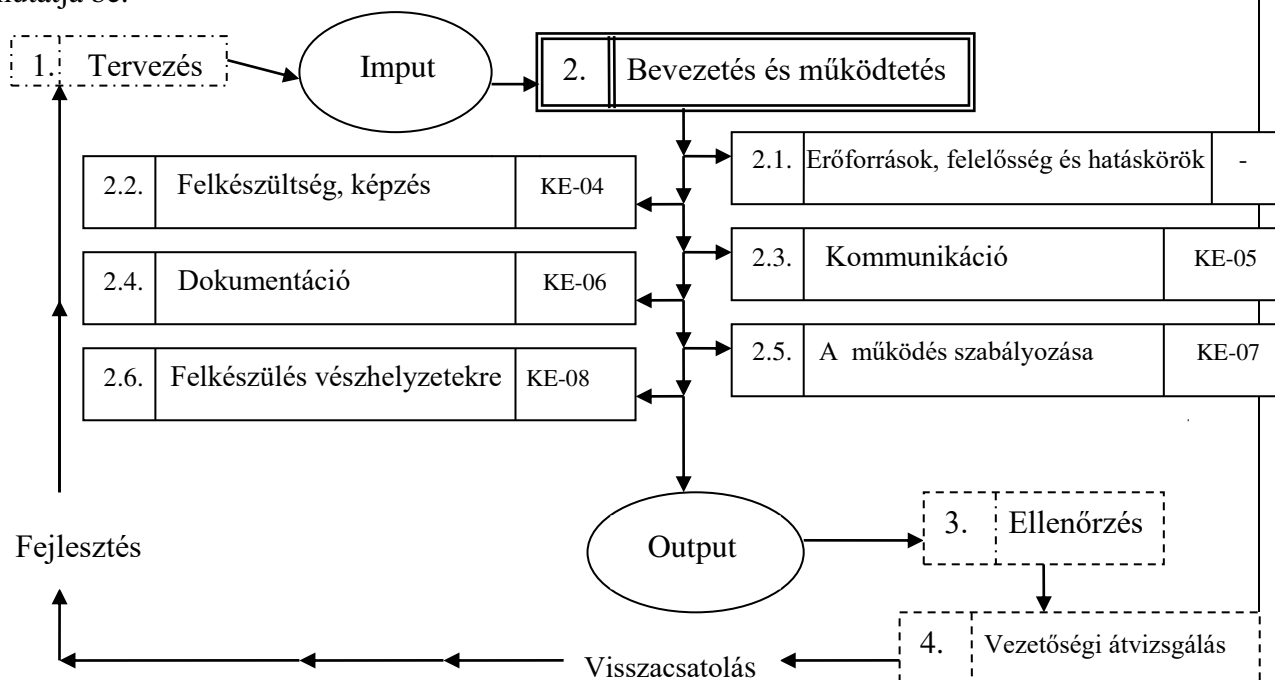
..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 18/25
Iktatószám:	Bevezetés és működtetés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

2. Bevezetés és működtetés (4.4.)

A KIR hatékony működtetésének alapvető feltétele, hogy a szabvány szerint kiépített rendszer illeszkedjen az önkormányzat ár működő rendszeréhez. Nem egymástól elkülönült két rendszert kell egymással párhuzamosan működtetni, hanem az újat kell a már meglévőbe integrálni. Az önkormányzat meghatározó rendszerelemei (alrendszerei), melyhez a KIR-t illeszteni kell a következők:

- a meglévő szervezeti felépítés, valamint a kapcsolódó vezetői és végrehajtói hatásköri és felelősségi szerkezet;
- a működő kommunikációs rendszer,
- az oktatási és képzési rendszer;
- a dokumentációs rendszer;
- az önkormányzat működésének szabályozási rendszere; a testületi ülések lebonyolítása, határozathozatal, végrehajtás, ellenőrzés valamint egyéb, főleg gyakorlati és szokásjogi feladatok szabályozása.

A szabvány szerint a KIR bevezetésének és működtetésének teendőit, a szabályozást, az irányítást egyidejűleg, egymással párhuzamosan több feladat koordinálásával kell megoldani. Ezt szemlélteti az alábbi 2./1. ábra, mely a végrehajtás, megvalósítás KIR-szerinti rendszerét mutatja be.

2.1. ábra A KIR bevezetésének és működtetésének részfolyamatai (KE-04,KE-05...KE-08 környezeti eljárások)

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 19/25
Iktatószám:	Bevezetés és működtetés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
<i>2.1. Erőforrások, szerepek (4.4.1.)</i> Az önkormányzat a KIR sikere és eredményes működéséhez biztosítja, hogy a végrehajtásban közreműködő minden dolgozó megismerje a kitűzött célokat és vállaljon elkötelezettséget a hatékony működtetés érdekében; - egyértelműen személyekre lebontva (szabályozott módon) kell meghatározni a környezetirányításban résztvevők funkcióit, feladatait felelősségi és hatásköreit; - a KIR irányítására és a feladatok koordinálására szakmailag jól felkészült, (szakmai gyakorlattal rendelkező és a szakmaiságot igazolni tudó) felelős vezetőt (Kr-megbízottat) kell kinevezni. - a hatékony működtetéshez, valamint a testületi határozatok és programok végrehajtásához szükséges erőforrásokat biztosítjuk, (humán-pénzügyi-technikai, műszaki-infrastrukturális feltételeket). (A felelősségi és a hatásköri elosztást a környezeti kézikönyv 0.5. szakaszban szabályoztuk. A konkrét feladatok végrehajtásának, ellenőrzésének felelőseit, pedig az eljárásokban nevezzük meg.) Kapcsolódó dokumentumok: Környezeti kézikönyv 0.5. szakasz MSZ EN ISO 14001 szabvány 1.4.1. szakasz <i>2.2. Felkészültség, képzés, tudatosság (4.4.2.)</i> A KIR eredményességéhez az is szükséges, hogy mindazon személyek, akik bármilyen szinten, vagy funkcióban részt vesznek, vagy közreműködnek a működtetésben, ismerjék a kitűzött célokat és feladataikat. Ennek érdekében az önkormányzat oktatási tervet készít. A tervkészítés a képzési szükségletek felmérésével kezdődik. A feladat részleteit, az oktatási anyag összeállítását és a részletes tematika kidolgozását eljárásban szabályozzuk. Az eljárás tartalmi követelményei: - az oktatási program; - az oktatási tematika a megadott képzési szintekre meghatározva; - a képzéshez szükséges időtartam (alkalmakra és órákra lebontva); - a képzési- oktatási terv tartalmát és terjedelmét az elvégzendő feladathoz kell megadni; - A képzési szintek a következők: - A KIR irányításában résztvevő/közreműködő önkormányzati és gazdasági vezetők részére teljeskörű képzés indokolt. Ennek tartalma: az MSZ EN ISO 14001 szabvány, a környezeti kézikönyv és függelékeinek, a vonatkozó jogszabályoknak, az 1955. évi LIII. törvénynek az ismertetése. - Speciális képzésben a kell részesíteni a részfeladatokban közreműködő, elsősorban az eljárásokban résztvevő személyeket. Ezen csoport részére a kézikönyv általános tartalmának és a kézikönyv kezelésének, valamint a konkrét eljárás feladatainak ismertetése kötelező. - Általános tájékoztató jellegű oktatásban részesítjük a környezethasználókat, a lakosságot, valamint külön program szerint az általános iskolai tanulókat.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 20/25
Iktatószám:	Bevezetés és működtetés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
Az oktatást elsősorban saját szakembereinkre bízuk, de bizonyos esetekben igénybeveszünk külső oktatókat is. Kapcsolódó dokumentumok: KE-04 eljárás: Felkészültség, képzés a KIR feladatokra MSZ EN ISO 14001 szabvány <i>2.3. Kommunikáció (4.4.3.)</i> A döntések előkészítéséhez, a tervezéshez, a programok készítéséhez, a működtetéshez szükséges információk rendszerét, kezelését-összhangban a szabvány előírásával- a KE-05 eljárásban szabályozzuk. A KE-05 eljárásra vonatkozó tartalmi követelmények: - belső kommunikációs ill. információs rendszer kialakítása az önkormányzat állandó munkatársai, a választott képviselőtestület tagjai és a KIR megvalósításában közreműködő munkatársak között; - külső kommunikáció, ill. információs kapcsolat létrehozása egyrészt az önkormányzat-KIR és a lakosság, másrészt az önkormányzat-KIR és a külső érintett (gazdasági-társadalmi szervezetek, hatóságok stb.) között; - az információk dokumentálásának és azokra való reagálás módjának szabályozása. A kapcsolódó dokumentumok: - KE-05 eljárás. Kommunikáció. Környezeti információs rendszer. - MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.4.3. szakasz. <i>2.4. Dokumentáció. A dokumentációk kezelése (4.4.4. és 4.4.5.)</i> A KIR hatékony működtetéséhez megbízható, ellenőrzött dokumentumokra van szükség. A dokumentálás végezhető írott, elektronikus, vagy vegyes formában. A KIR legfontosabb (alap)dokumentuma a Környezeti Kézikönyv. A kézikönyv tartalmazza a rendszer alkalmazási területeire, a rendszer egyes alapelemeinek kölcsönkapcsolataira és a szabványban előírt, vagy önként vállalt egyéb követelményekre vonatkozó szabályokat. A kézikönyv tartozékaiban a Függelék címen megnevezett második részben, a külön jelrendszerrel kezelt eljárások viszont az egyes teendők, feladatok végrehajtásának módját, folyamatait és követelményeit foglalják rendszerbe. A dokumentumok kezelésére vonatkozó előírásokat pedig a KE-06 eljárásban szabályozzuk. A KE-06 eljárás tartalmi követelményei: - a megfelelőség ellenőrzése minden egyes dokumentum kiadása előtt, jóváhagyással és dátummal ellátva; - a módosítások szabályozása: a módosítás végrehajtásának módja, jóváhagyása és a naprakészség ellenőrzése; - az elosztás szabályozása; - az elavult dokumentumok cseréje, visszavonása, megsemmisítése.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 21/25
Iktatószám:	Bevezetés és működtetés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

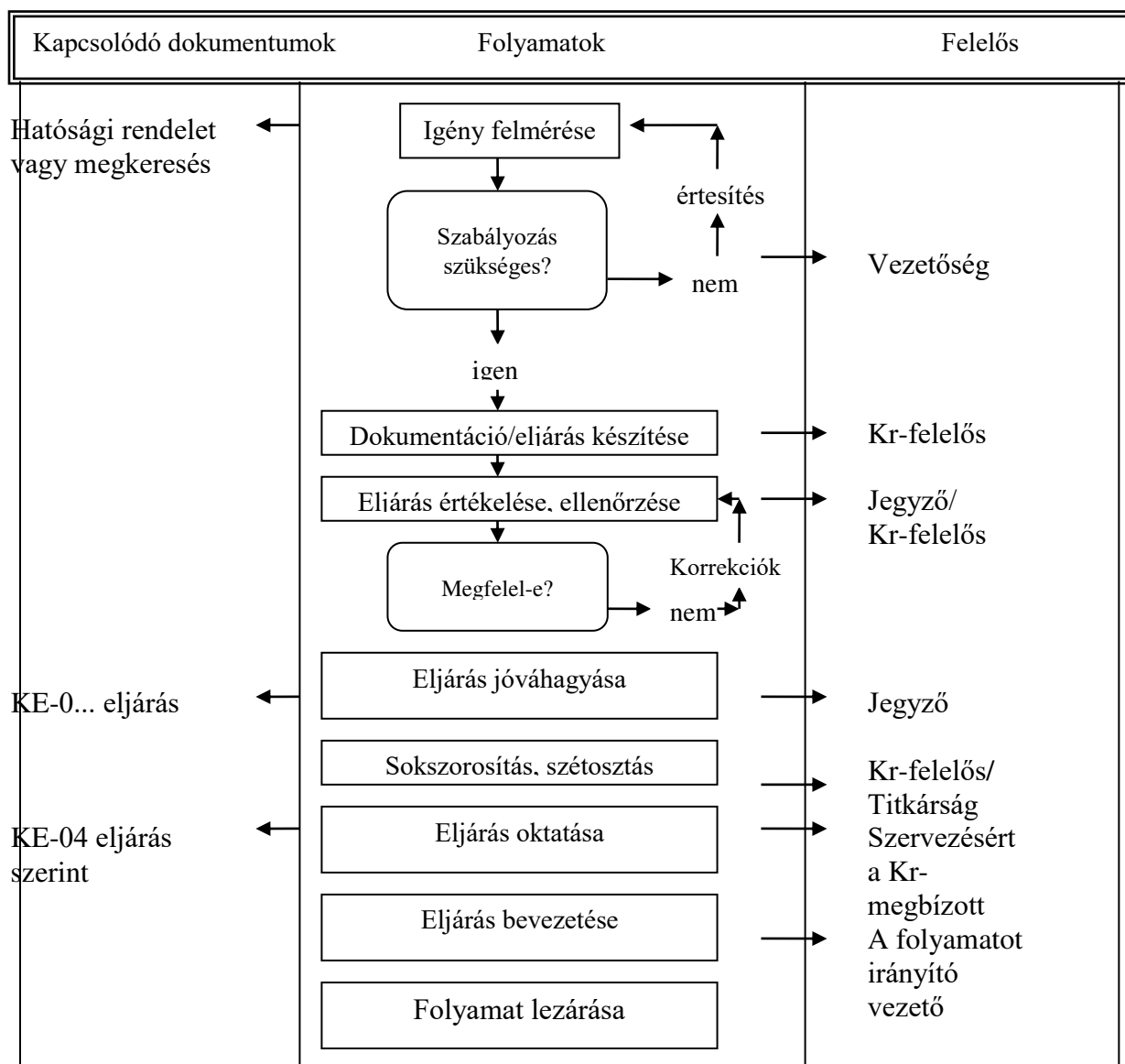
A dokumentáció készítésének és kezelésének folyamatát a 2.4./1. ábra szemlélteti.

Kapcsolódó dokumentumok:

- KE-06 eljárás dokumentáció kezelés és karbantartás szabályozása
- MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.4.4. és a 4.4.5. szakasz

2.4./1. ábra

Dokumentáció készítés/kezelés szabályozása

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 22/25
Iktatószám:	Bevezetés és működtetés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

2.5. A működés szabályozása (4.4.6.)

Az MSZ EN ISO 14001 szabvány szerint felépített és működtetett KIR lényegében egy önszabályozó rendszer. Tartalmazza a PDCA és a folyamatközpontúság menedzsment-rendszer elemeit és irányelveit. A szabvány szerinti szervezeti felépítés, az egyes szervezeti formák közötti munkamegosztás és a folyamatok kölcsönhatásainak szakszerű kialakítása révén biztosított a szabályozás. A környezeti kézikönyv is a szabványban megfogalmazott és előírt szabályok betartásával készült, következésképpen alkalmas a működés kényszerpályás szabályozására. Ehhez azonban a szükséges, hogy a kézikönyvben foglalt követelményeket az önkormányzat minden érintett szereplője maradéktalanul megismerje és betartsa.

A részfolyamatok, ill. az operatív tevékenység szabályozását, pedig az eljárásokban kell biztosítani. A kézikönyv második (Függelék) részében felsorolt eljárások készítésénél ugyancsak követni kell a tervezés-végrehajtás/működtetés- ellenőrzés- intézkedés menedzser elvek érvényesülését és természetesen a folyamatszabályozásra vonatkozó feltételeket.

A szabvány megköveteli, hogy minden olyan eset kezelésére eljárást kell létrehozni és fenntartani, ahol azok hiánya a környezeti célok megvalósulását veszélyezteti.

Az önkormányzat operatív környezetvédelmi teendőinek ellátására egyelőre a 0.6./1. táblázatban felsorolt 13 eljárás elkészítését tartjuk szükségesnek.

Kapcsolódó dokumentumok:

- KE-07 A KIR működésének szabályozása
- A 0.6./1. táblázatban felsorolt egyéb eljárások
- Az MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.4.6. szakasza

2.6. Felkészülés és reagálás vészhelyzetekre

A szabvány szerint fel kell mérni azokat a potenciális vészhelyzeteket és a baleseti veszélyforrásokat, melyek várható, vagy esteleges bekövetkezése súlyos környezeti károkat, vagy baleseteket okozhatnak.

Tételesen meg kell vizsgálni a kár megelőzésének vagy csökkentésének lehetőségeit. A vizsgálat ill. a felmérés után eljárásban kell szabályozni az esteleges vészhelyzetekre való felkészülést a megelőző és a károk/balesetek esetén teendő intézkedési és magatartási módokat.

Az eljárás készítésének tartalmi követelményei:

- a veszély(ek) jellegének megállapítása (tűz-robbanás-árvíz-közlekedési baleset veszély);
- a veszély várható mértéke (pl.: tömeges baleset vagy nagy anyagi kár);
- az önkormányzat technikai és egyéb lehetőségeinek számbavétele;
- a belső és külső kommunikáció megszervezése (kinek, mikor és hogyan kell intézkednie);
- a tűzoltók, rendőrség, hatóságok riasztásának megtervezése;
- menekülési, kiürítési útvonalak kijelölése;
- a veszély megszűnése utáni helyzet értékelése és az utána való teendők számbavétele;

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 23/25
Iktatószám:	Bevezetés és működtetés Ellenőrzés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

- a vészhelyzetre való reagálásban résztvevő személyek kiképzése;
- a lakosság felkészítése, tájékoztatása;
- az eljárásban előírt feladatok végrehajtásának gyakorlása.

Kapcsolódó dokumentumok:

- KE-08 Felkészülés és reagálás vészhelyzetekre
- MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.4.7. szakasz

3. Ellenőrzés (4.5.)

A KIR-ben megkövetelt ellenőrzéseknek alapvetően két változatát különböztetjük meg.
A vezetőségi ellenőrzés vagy másképpen a vezetőségi átvizsgálás a rendszer átfogó, időszakos vizsgálatára terjed ki. Célja a tevékenység értékelése és az ily módon feltárt hibák kijavítására, ill. megelőzésére, valamint az ellenőrzéssel nyert információk hasznosítása révén a rendszer továbbfejlesztésére teendő vezetőségi intézkedések megtétele. Mindezekből következik, hogy a vezetőségi átvizsgálás előre meghatározott időszakonként, általában testületi ülésen –a Kr-megbízott beszámolójának értékelésével- történik. A KIR működésének folyamatos figyelemmel kísérése alapján és szükség szerint, a polgármester dönti el a vezetőségi átvizsgálás időpontját és programját. Az ellenőrzést általában évenként végezzük, de egy-egy konkrét tevékenységre kiterjedően gyakrabban is el lehet rendelni. A vezetőségi átvizsgálás után és alapján kell meghatározni az újabb célokat és fejlesztési előirányzatokat, melyek a tervezés révén ismét a rendszer elemeivé válnak. A vezetőségi átvizsgálás és folyamatos fejlesztés rendjét a KE-11 eljárásban szabályozzuk. A vezetőségi átvizsgálás/ellenőrzés folyamatát a 3/1. ábra szemlélteti.

Feladat	Folyamat	Felelős
Politikai határozat a KIR bevezetésére	A folyamat elindítása	Polgármester
Célok, előirányzatok kitűzése	Vezetői döntés	Önkormányzatok képviselőtestülete
Programok, eljárások készítése	P Tervezés	Tervezéssel megbízott vezető; és Kr-felelős
Programok megvalósítása	D Bevezetés és működtetés (Végrehajtás)	Folyamatokat irányító vezetők és Kr-felelős
KIR működésének időszakos értékelése A Kr-felelős beszámolója alapján	C Vezetőségi felülvizsgálat (Ellenőrzés)	Polgármester képviselőtestület
Újabb célok és előirányzatok kitűzése	A Intézkedés	Polgármester, tervezés vezetője, Kr-felelős
	Folyamatos fejlesztés	

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 23/25
Iktatószám:	Ellenőrzés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

A KIR által alkalmazandó másik ellenőrzés az operatív- vagy folyamatellenőrzés. A folyamatellenőrzést a KIR működtetése során minden tevékenységi folyamatba be kell építeni.

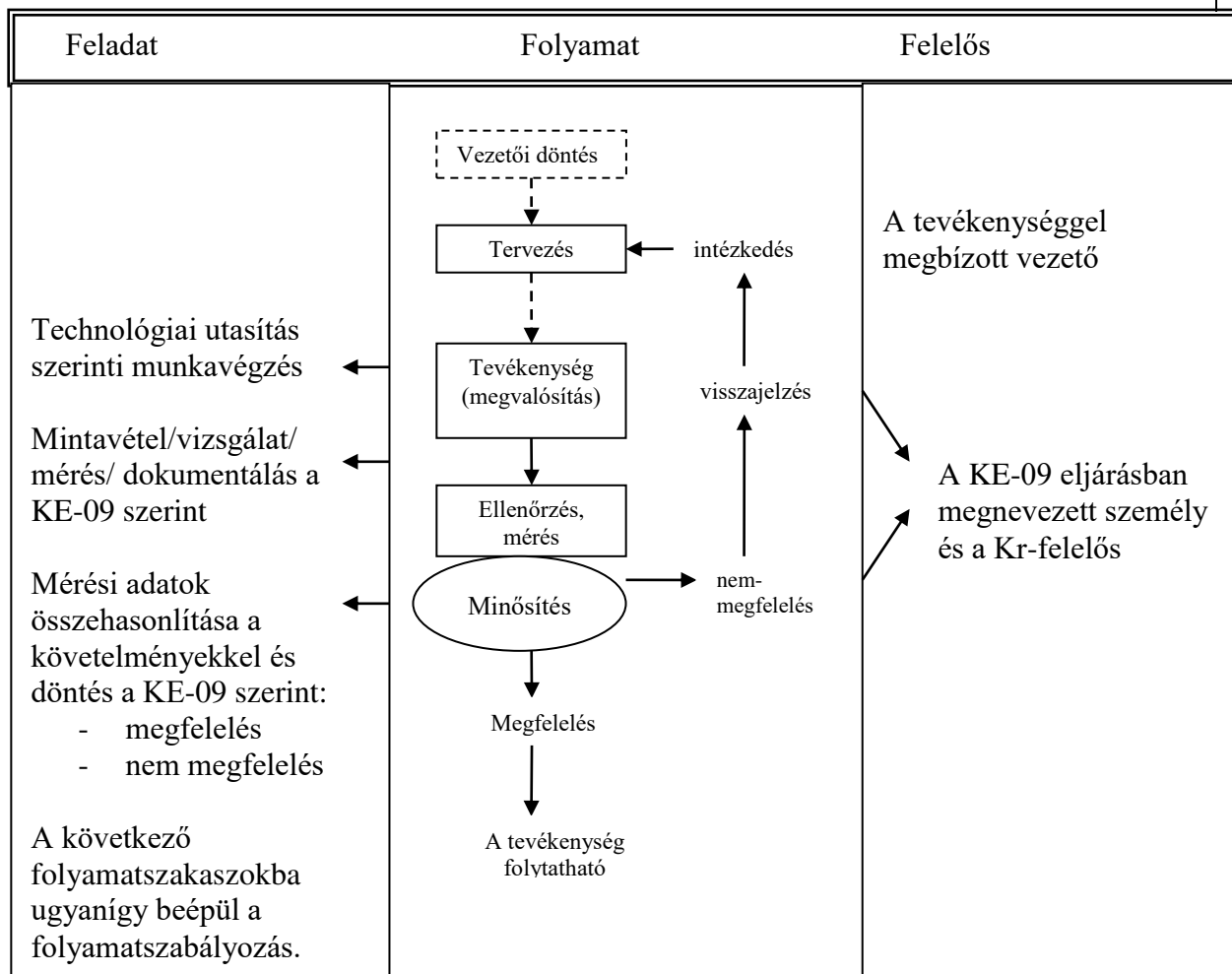
A folyamatellenőrzés szakaszai:

- a figyelemmel kísérés és mérés (4.5.1.);
- a megfelelés kiértékelése, vagyis a minősítés (M) (4.5.2.);
- a nem-megfelelés visszajelzése (visszacsatolás az intézkedési helyre);
- a megelőző tevékenység, vagyis intézkedés a nem-megfelelés megszüntetéséről. (4.5.3.).

A folyamatellenőrzést a 3/2. ábra szemlélteti.

3.2. ábra

A tevékenységi folyamatokba építendő ellenőrzés (folyamatellenőrzés) vázlata

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 24/25
Iktatószám:	Ellenőrzés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

A folyamatellenőrzés tervezésére és végrehajtására vonatkozó követelményeket a KE-09 eljárásban szabályozzuk. Az eljárásokban szabályozni kell:

- az ellenőrzés, ill. a mintavétel helyét, a mintavétel módját (reprezentatív mintavétel!), a vizsgálandó minta mennyiségét;
- a vizsgálat eszközeit és az eszközökre vonatkozó követelményeket (hitelesítés, mérési pontosság stb.)
- a mérési jellemzőket és azok megengedett határait (értékhatárok, tűrésmezők);
- a minősítés (megfelelés- nem-megfelelés) módját és
- a mérési/minősítési jellemzők dokumentálására vonatkozó követelményeket (bizonylatolás módját, bizonylatok kezelését, elosztását).

A folyamatellenőrzésre vonatkozó egyéb követelmények:

- a mérésekhez csak Országos Mérésügyi Hivatal által hitelesített mérőeszközök használhatók;
- a vizsgálati/mérési eredmények alapján a minősítést végző személynek egyértelmű döntést kell hoznia arról, hogy folyamat megfelelő (ez esetben a tevékenység folytatható), vagy nem megfelelő. A mérési bizonylatot mindkét esetben ki kell tölteni és az elosztó szerint megküldeni az érintet (az eljárásban felsorolt) személyeknek. Nem-megfelelőség esetén a folyamatot az intézkedésig le kell állítani és az csak a felelős vezető írásos utasítása után folytatható.
- a hiba keletkezésének helyét és okát minden esetben fel kell tártani és meg kell szüntetni. E tevékenységért felelős személyt (beosztását) az eljárásban kell megnevezni.

Kapcsolódó dokumentumok:

- KE-11 Vezetőségi átvizsgálás és folyamatos fejlesztés
- MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.5. fejezete
- KE-09 Figyelemmel kísérés, mérés és nem-megfelelés kezelése
- MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.5.1.; 4.5.2.;4.5.3. szakasz.

3.1. A feljegyzések (jegyzőkönyvek, emlékeztetők) kezelése (4.5.4.)

A KIR működtetése során szükségszerűen kell alkalmi, ill. eseti dokumentumokat készíteni az egyes események, megállapodások rögzítése céljából. Ilyenek lehetnek:

- a feljegyzések, emlékeztetők bizonyos megbeszélésekről esetleges szóbeli megállapodásokról;
- jegyzőkönyvek két vagy több fél közötti ügyletekről, vagy értekezleteken hozott határozatokról, megállapodásokról;
- igazolások, bizonylatok bizonyos vizsgálatokról, mérésekről, helyesebben a vizsgálati/minősítési adatok igazolásáról;
- s egyéb, a fent fel nem sorolt eseményekről.

A KIR szerint feljegyzések készítésére, kezelésére, elosztására eljárást kell készíteni. Az eljárásra vonatkozó tartalmi követelmények:

- a jegyzőkönyvek készítésének formai és tartalmi előírásainak szabályozása;
- a feljegyzések, jegyzőkönyvek, bizonylatok azonosíthatóságára vonatkozó előírások;

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti kézikönyv	Oldalszám: 25/25
Iktatószám:	Ellenőrzés Intézkedés, fejlesztés	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
- a feljegyzések, jegyzőkönyvek bizonylatok elosztására, megőrzésére és megsemmisítésére vonatkozó követelmények leírása. Kapcsolódó dokumentumok: KE-13 Feljegyzések, jegyzőkönyvek és mérési bizonylatok készítése és kezelése MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.5.4.szakasz. 3.2. Belső audit (4.5.5.) Az önkormányzat a polgármester által szükségesnek tartott időszakonként (általában évenként) belső audit elvégzését tartja szükségesnek. A belső auditot úgy kell szervezni ill. programozni, hogy annak eredményei kapcsolhatók legyenek a 3.1. fejezetben említett vezetőségi átvizsgálás programjához. Az auditort a jegyző választja ki és bízta meg a polgármester jóváhagyó aláírása után. Az auditor lehet belső munkatárs, vagy külső személy, ha rendelkezik az auditáláshoz szükséges feltételekkel. Belső személy megbízása esetén is biztosítani kell az audit folyamatának objektivitását és pártatlanságát. Az auditkritériumokat és az audit módszerekre vonatkozó igényeket az önkormányzat, ill. a polgármester határozza meg és ezeket az audit programba rögzíteni kell. A belső auditra vonatkozó részletes leírást a KE-10 eljárás tartalmazza. Kapcsolódó dokumentumok: KE-10 Belső audit szabályozása MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.5.5. szakasz 4. Intézkedés, fejlesztés (4.6.) A vezetőségi ellenőrzés/vezetőségi átvizsgálás (kézikönyv 3. fejezet) bemenete tartalmazza: - a belső auditok eredményeit, konzekvenciáit, - a jogszabályi változásokhoz és egyéb követelményekhez szükséges módosításokat, - a célok és előirányzatok teljesülésének a kiértékelését, azaz az önkormányzat környezeti teljesítményéből adódó szükséges következményeket, intézkedéseket, - a környezeti tényezőkben, vagy azok súlyosságában bekövetkezett változásokat. A vezetői átvizsgálás kimenetei pedig mindazon döntések és intézkedések, melyek - a környezeti politika - az újabb célok és előirányzatok, valamint - a KIR egyéb elemeinek magasabb színvonalú és hatékonyabb megvalósulását, következképpen a rendszer folyamatos fejlesztését segítik elő. A fejlesztési döntések alapján hozott intézkedések rendjét, módját a KE-11 eljárásban szabályozzuk. Kapcsolódó dokumentumok: KE-11 Vezetőségi átvizsgálás és folyamatos fejlesztés MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.6.szakasz.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

4.2. Egy eljárás részletes bemutatása

A környezeti kézikönyv tervezetben hivatkozott eljárások közül (06./1. táblázat) a KE-01 eljárás részletes kidolgozását tartottam legcélszerűbbnek.

Ugyanis a KIR bevezetésének és hatékony alkalmazásának első gyakorlati lépése az önkormányzathoz tartozó település környezeti állapotának számbavétele, felmérése.

Ugyancsak a környezeti tényezők, elemzése, és a prioritások meghatározása szükséges a céltudatos tervezéshez, következésképpen a hatékony tevékenységhez.

A környezeti állapot felmérésére több módszer ismert. Én a legegyszerűbbet, az ABC elemzést választottam [12], elsősorban egyszerűsége miatt. A kisebb önkormányzatok általában nem rendelkeznek jól képzett és gyakorlott környezetvédelmi szakemberekkel, így azok is könnyen boldogulhatnak az általam leírt módszer alkalmazásával. Azonban a fejlesztési tevékenység során, vagy ha a megfelelő szakszemélyzet biztosított, át lehet térni az objektívebb módszerekre. Ezek közül, az ugyancsak egyszerű, és könnyen értelmezhető, az EMAS népszerűsítéséhez ajánlott [11] ökotérképezéses állapotfelmérés tartom a legalkalmasabbnak.

KÖRNYEZETI ELJÁRÁS

KE-01

Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése

..... Önkormányzat
Környezetközpontú Irányítási Rendszer (KIR)
kézikönyv függeléke
Készítette: Molnár Dóra
Jóváhagyta: polgármester

Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 1/8
Az eljárás jele: KE-01	Tartalomjegyzék	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
1. Az eljárás célja.....2 2. Az eljárás területi érvényessége.....2 3. Illetékesség és felelősség.....2 4. Szakkifejezések, meghatározások.....2 5. A KE-01 eljárás leírása.....3 5.1. A környezeti tényezők meghatározása.....3 5.2. A környezeti hatások meghatározása.....4 5.3. Értékelés és javaslat készítése.....5 5.4. Feladatok meghatározása.....5 6. Hivatkozások.....6 7. Dokumentálási és módosítási előírás.....6 8. Elosztási előírás.....6 9. Mellékletek.....6		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 2/8
Az eljárás jele: KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

1. Az eljárás célja
Az eljárás célja az MSZ EN ISO 14001 szabvány 4.3.1. szakaszában foglalt előírásoknak megfelelően az önkormányzat intézkedési hatáskörébe vonható környezeti tényezők teljeskörű azonosítása;

- a környezeti tényezők feltárása
- a környezeti hatások megállapítása és
- a jelentős környezeti tényezők meghatározása.

Az azonosítással nyert adatok szolgáltatják azt az információs bázist, mely alapul szolgál a következő időszak környezetjavító intézkedéseihez, ill. a környezeti célok és előirányzatok szakszerű meghatározásaihoz.

2. Az eljárás területi érvényessége
Ezen eljárás kiterjed az önkormányzat hatáskörét érintő minden olyan folyamatra, tevékenységre, termékre, területi egységre stb., amely közvetve, vagy közvetlenül kölcsönhatásba kerül a természeti környezettel.

3. Illetékesség és felelősség
A környezetazonosítást a KIR bevezetése előtt, majd évenként legalább egy ízben el kell végezni még a következő éves költségvetés tervezésének időszaka előtt. Mindez azért szükséges, hogy a jelentős környezeti tényezők feltárása után kitűzött célok, és programok végrehajtásához szükséges erőforrásokat figyelembe lehessen venni.
Mindezek érdekében a polgármester jelölje ki a környezeti azonosítást irányító személyt, a környezeti megbízottat, referenst (továbbiakban Kr-referens), és írásban határozza meg annak hatáskörét valamint a felelősségi területét. Egyidejűleg a polgármester jelölje ki azt a 2-3 főt is, akik a Kr-referens tevékenységét szakmailag segítik. Az így létrehozott „bizottság” munkáját a jegyző felügyeli.

4. Szakkifejezések, meghatározások
Környezeti tényező (MSZ EN ISO 14001 3.6 szakasz)
Valamely szervezet (esetünkben az önkormányzat) tevékenységének, termékeinek, vagy a szolgáltatásainak olyan eleme, amely kölcsönhatásba kerülhet a környezettel. Jelentős az a környezeti tényező, amelynek a környezeti hatása is jelentős, vagy azzá válhat.
Környezeti hatás (MSZ EN ISO 14001 3.7 szakasz)
A környezetben végbemenő mindennemű változás- akár káros, akár hasznos- mely egészben, vagy részben a szervezet környezeti tényezőitől származik.
Eljárás (MSZ EN ISO 14001 3.19 szakasz)
Egy tevékenység vagy egy folyamat elvégzésének leírt módja. Az eljárások lehetnek dokumentáltak és nem dokumentáltak.

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 3/8
Az eljárás jele: KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
5. A KE-01 eljárás leírása A KE-01 eljárás egy olyan gyakorlati módszer leírása, melynek segítségével az önkormányzat hatáskörébe tartozó környezeti tényezők azonosítása elvégezhető. A környezeti tényezők azonosításának lépései: - az önkormányzat hatáskörébe sorolható környezeti tényezők meghatározása, feltárása - a feltárt környezeti tényezők környezeti hatásainak megállapítása, és - a jelentős környezeti tényezők kiválasztása. 5.1. A környezeti tényezők meghatározása Elsőként egy kimutatást (listát) kell készíteni azokról a környezeti tényezőkről, melyek valós, vagy lehetséges környezeti hatást –szennyezést, károsodást- okozhatnak. Ennek érdekében a lehetséges és fontosabb környezeti tényezők közül válasszuk ki azokat, melyek az önkormányzat hatáskörébe sorolhatók. A könnyebb áttekintés és a kiválasztás megkönnyítése érdekében tekintsük át a lehetséges eseteket. a./Kibocsátás a vízbe - Közművek, ipari és egyéb gazdasági tevékenységet folytató szervezetek, szolgáltató egységek, lakosság vízfelhasználása, vízkibocsátása külső természetes vizekbe, gyűjtőkbe, tárolókba. b./Kibocsátás levegőbe - Közművek, ipari és egyéb tevékenységet folytató szervezetek valamint a lakosság légszennyezésének felmérése, vizsgálata. c./Kibocsátás a talajba - Idetartozik minden olyan tevékenység, mely talajszennyeződést okoz; emésztőgödrök állapota, trágya és műtrágyatelepek helye és állapota stb. d./Nyersanyagok, természeti erőforrások használatának, ill. környezeti hatásainak vizsgálata, felmérése. Ide sorolható a bányaművelés, erdőgazdálkodás, mezőgazdasági és ipari tevékenység stb. e./Energiafelhasználás - Az energiahasználat módja, technológiája és környezeti hatásai; hőkibocsátás, sugárzások (fény-radioaktív sugárzás), rezgéskeltés forrásai. f./Közművezetékek, tartályok... - Villamos energia, gáz-,gőz-,ivóvíz-,iparivíz- hálózatok, tartályok, tűzvíztárolók, és egyéb létesítmények számbavétele és állapotuk felmérése. g./Az önkormányzati közösségekhez tartozó természeti környezet és annak állapota (övezetbe-sorolás, domborzat, klimatikus viszonyok, vízrajzi helyzet, mezőgazdasági területi jelzők, művelési módok, műtrágyázási és növényvédelmi szokások). h./Az önkormányzat hatáskörébe sorolható művi (épített) környezet; építkezési szokások, energiafelhasználási módok, természetes energia-hasznosítás stb. i./Normálistól eltérő működési, ill. működtetési körülmények, potenciális veszélyforrások felmérése; árvíz-belvíz-omlás-tűz-, robbanásveszély stb.		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 4/8
Az eljárás jele: KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
j.,k.,l./.....<i>Egyéb</i>, a fel nem sorolt további tényezők. (A hulladékgazdálkodást az azonosítandó környezeti tényezők köréből szándékosan hagytuk ki. Ugyanis ez a tevékenység az önkormányzatok környezetvédelmi feladatainak kiemelten fontos területe. Ezért a hulladékok csökkentését, gyűjtését, tárolását, hasznosítását, szállítását, kezelését, ártalmatlanítását, megsemmisítését, azaz a hulladékkezelés teljes életciklusára vonatkozó tevékenységek tervszerű, összehangolt sorozatára vonatkozó intézkedéseket külön eljárásban szabályozzuk (KE-12) eljárás.) A felsorolás segítségével kiválasztott/feltárt környezeti tényezőket bejegyezzük a KE-01/1 melléklet függőleges rovataiba, megjelölve azok forrásait, ill. a tényezők konkrét helyét, majd az 5.2. pontban leírtak szerint meghatározzuk azok környezeti hatásait. 5.2. A környezeti hatások meghatározása A környezeti hatások megállapításánál minden egyes tényezőnél pontozással súlyozni kell, hogy a hatás gyakorisága, következménye (súlyossága), károsító hatása, a hatást okozó elem halmazállapota és a hatás bekövetkezésének előreláthatósága szerint milyen mértékű környezetkárosítással jár, vagy járhat. A pontozást és az értékelést az alább részletezett (ABC-elemzés) módszerrel végezzük. A→Gyakoriság: pontszám: - a hatás nagyon ritkán, csak a rendkívüli körülmények között fordul elő (10 év); 1 - csak eseti hatás: energiahiány, rongálás, szándékos beavatkozás stb. (1-10 év); 2 - nem túl gyakori, legfeljebb évente egy ízben (karbantartás, képzetlen munkaerő stb.); 3 - normál körülmények között is előfordulhat, pl.: üzemszerű működés közben. 4 B→Súlyosság: - a hatás következménye kevésbé veszélyes; 1 - a következmény közepes mértékű; 2 - a következmény súlyos. 3 C→A károsodás mértéke: - kicsi, 1 - közepes, 2 - nagy. 3 D→A hatást kiváltó elem halmazállapota - szilárd, 1 - folyékony, 2 - gáznemű. 3 E→Elháríthatóság - csekély beavatkozással megszüntethető; 1 - gyorsan, azonnal helyrehozható; 2 - korlátozott időn belül helyreállítható; 3 - megfordíthatatlan; a rendelkezésre álló eszközökkel nem állítható helyre, vagy csak külső beavatkozással. 4		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 5/8
Az eljárás jele: KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:
Miután az ismertetett pontozással elvégeztük az egyes környezeti tényezők hatáselemzését, a megállapított pontokat a KE-01/1 melléklet megfelelő rovataiba bejegyezzük. Ezt követően kiszámítjuk az egyes környezeti tényezők környezeti hatásainak jellemzésére használatos kockázati rangszámot. Ezt a vízszintes sorokba írt pontszámok szorzata adja, azaz $RPN = A \times B \times C \times D \times E$, ami legfeljebb $RPN = 4 \times 3 \times 3 \times 3 \times 4 = 432$ lehet. Gyakorlati tapasztalatok alapján jelentősnek minősítjük azt a környezeti tényezőt, melynek kockázati száma nagyobb 50-nél. Az értékelő bizottság az adott körülményeket mérlegelve ettől eltérő értéket is megállapíthat a jelentős környezeti tényező megítélésének minimumaként. <i>5.3. Értékelés és javaslat készítése</i> A felmérést a Kr- referens irányításával a polgármester által erre a feladatra kijelölt 3 tagú bizottság végzi. - Elsőként a Kr-referens kitölti a KE-01/1 táblázatot és elvégzi a szükséges számításokat, (azaz meghatározza az RPN-értékeket.) - majd a kiszámított adatokat beírja a KE-01/1 táblázat „kockázati szám” rovatába. - A Kr-referens az RPN-értékek nagysága szerint rangsorolja, majd külön táblázatban gyűjti a jelentősnek ítélt környezeti tényezőket. - Ezt követően a Kr-referens az általa készített összesítést megtárgyalja a bizottsági tagokkal, és a közös értékelés után elkészíti a végleges javaslatát -előterjesztését- amely a következőket tartalmazza: - A felmérés folyamatának és eredményének rövid leírása. - A KE-01/1 táblázat (a kitöltött adatokkal), - A jelentős környezeti tényezők felsorolása és hatásainak az elemzése. - Javaslatkészítés a jelentős környezeti tényezők felsorolása és hatásainak megszüntetésére vagy csökkentésére. - A javasolt intézkedésekhez szükséges erőforrások felsorolása, azok mértékének becslése (technikai- pénzügyi- személyi feltételek és lehetőségek). - Külön kell megnevezni azokat a környezeti tényezőket, melyekhez jogszabályi előírás kapcsolódik. Az előterjesztést- megvitatás és döntéshozás végett- a következő személyeknek kell megküldeni: - polgármesternek, - jegyzőnek és a - választott önkormányzati képviselőknek. <i>5.4. Feladatok meghatározása</i> A jelentést a polgármester előterjesztésére közgyűlés is megtárgyalja. A közgyűlés határozatában megfogalmazott környezeti feladatokat a továbbiakban a KIR előírásai szerint		
Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap

..... Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 6/8
Az eljárás jele: KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

kell kezelni, azaz a KE-01/2 melléklet szerint azok beépülnek a tervezés-programkészítés tevékenységi rendszerébe.

A megvalósítás lehetőségei a következők:

- egyszerűbb esetekben elegendő csak utasításokban szabályozni a folyamatokat;
- konkrét célok kitűzése esetén a tervezés feladata a megvalósítás részleteinek meghatározása (A KE-02 A környezeti célok kitűzése és megvalósítása című eljárás szerint)

A megvalósítás ellenőrzése

A megvalósítás első szakaszában ellenőrizni kell az előírások betartását, a megtett intézkedések hatékonyságát és a folyamatellenőrzéssel feltárt hibák korrekciójának végrehajtását. A továbbiakban legalább évente, de jelentősebb technológiai, vagy jogszabályi változtatás esetén a felmérést újból el kell végezni és az aktuális helyzetnek megfelelően újra meg kell határozni a pontok értékét.

6. Hivatkozások

Az eljárásban az alábbi egyéb előírásokra történt hivatkozás

- MSZ EN ISO 14001 Környezetközpontú Irányítási Rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek c. szabvány.
- KE-02 Környezeti célok kitűzése és programok készítése c. eljárás.
- KE-03 A környezeti kézikönyv és az eljárások készítésének, kiadásainak és módosításának rendje című eljárás.

7. Dokumentálási és módosítási előírás

Az eljárások dokumentálásáról és a módosítás szabályozásáról a KE-03 sz. A környezeti kézikönyv és az eljárások készítésének, kiadásainak és módosításának rendje c. eljárás rendelkezései az irányadók.

8. Elosztási előírás

Jelen eljárás példányban készült. A sorszámmal ellátott példányok közül az 1. számú érvényesített törzspéldány a dokumentációs tárbba kerül. A további –ugyancsak számozott- példányokat kapák:

- a polgármester,
- a jegyző,
- a környezeti –referens,
- a felmérésben közreműködő önkormányzati képviselők, és
- a műszaki könyvtár.

Az elosztásról nyilvántartást kell vezetni.

9. Mellékletek

KE-01/1. sz. melléklet: A környezeti tényezők és hatások azonosítására szolgáló mátrix.

KE-02/2. sz. melléklet: A környezeti tényezők és hatások helye és szerepe a KIR-ben.

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

..... Önkormányzat			Környezeti eljárás			Oldalszám: 7/8																																																																																																																																									
Az eljárás jele: KE-01			Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése			Változatszám:																																																																																																																																									
						Utolsó módosítás:																																																																																																																																									
KE-01/1 A környezeti tényezők és hatások azonosítására szolgáló mátrix <table border="1"> <tr> <th colspan="3">Környezeti tényező</th> <th colspan="6">Környezeti hatás</th> </tr> <tr> <th>Jele</th> <th>Megnevezése</th> <th>Helye</th> <th>A Gyakoriság</th> <th>B Súlyosság</th> <th>C Károsodás</th> <th>D Halmazállapot</th> <th>E Hatás</th> <th>Kockázati szám</th> </tr> <tr><td>a</td><td>Kibocsátás vízbe</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>b</td><td>Kibocsátás levegőbe</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>c</td><td>Kibocsátás a talajba</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>d</td><td>Nyersanyagok, erőforrások</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>e</td><td>Energia-használat</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>f</td><td>Tartályok</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>g</td><td>Természeti környezet</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>h</td><td>Épített környezet</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>i</td><td>Vészhelyzeti források</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>j</td><td>Egyéb</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>k</td><td>Egyéb</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>l</td><td>Egyéb</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td colspan="3">A pontszámok összegzése: Környezeti hatások egymáshoz való viszonya</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>									Környezeti tényező			Környezeti hatás						Jele	Megnevezése	Helye	A Gyakoriság	B Súlyosság	C Károsodás	D Halmazállapot	E Hatás	Kockázati szám	a	Kibocsátás vízbe								b	Kibocsátás levegőbe								c	Kibocsátás a talajba								d	Nyersanyagok, erőforrások								e	Energia-használat								f	Tartályok								g	Természeti környezet								h	Épített környezet								i	Vészhelyzeti források								j	Egyéb								k	Egyéb								l	Egyéb								A pontszámok összegzése: Környezeti hatások egymáshoz való viszonya								
Környezeti tényező			Környezeti hatás																																																																																																																																												
Jele	Megnevezése	Helye	A Gyakoriság	B Súlyosság	C Károsodás	D Halmazállapot	E Hatás	Kockázati szám																																																																																																																																							
a	Kibocsátás vízbe																																																																																																																																														
b	Kibocsátás levegőbe																																																																																																																																														
c	Kibocsátás a talajba																																																																																																																																														
d	Nyersanyagok, erőforrások																																																																																																																																														
e	Energia-használat																																																																																																																																														
f	Tartályok																																																																																																																																														
g	Természeti környezet																																																																																																																																														
h	Épített környezet																																																																																																																																														
i	Vészhelyzeti források																																																																																																																																														
j	Egyéb																																																																																																																																														
k	Egyéb																																																																																																																																														
l	Egyéb																																																																																																																																														
A pontszámok összegzése: Környezeti hatások egymáshoz való viszonya																																																																																																																																															
Készítette: Molnár Dóra			Ellenőrizte:			Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap																																																																																																																																									

..... Önkormányzat	Környezeti eljárás	Oldalszám: 8/8
Az eljárás jele: KE-01	Környezeti tényezők és környezeti hatások felmérése és értékelése	Változatszám:
		Utolsó módosítás:

KE-01/2.
Környezeti tényezők és környezeti hatások helye és szerepe a KIR-ben

```

graph TD
    A[Polgármester  
Közgyűlés] -.-> B[Általános célok  
kitűzése]
    B --> C[Tervezés]
    C --> D[Környezeti tényezők feltárása]
    D --> E[Környezeti hatások meghatározása]
    E --> F[Jelentős környezeti tényezők → prioritás]
    F --> G[Konkrét célok, programok]
    G --> H[Végrehajtás;  
működtetés]
    H --> I[Ellenőrzés]
    I -.-> J[Intézkedés]
  
```

Készítette: Molnár Dóra	Ellenőrizte:	Hatályba léptette: 20...év,hó,.....nap
----------------------------	-----------------------	--

5. Irodalomjegyzék

- [1] Bándi Gyula: Környezetvédelmi kézikönyv. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 1988.
- [2] Bándi Gyula-H. Zs. -E.Gy.- P.I.: Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 2004
- [3] Boda Zsolt: Globális ökopolitika. Helikon Kiadó, Bp. 2004.
- [4] Brian Rothery: ISO 14000 és ISO 9000. Panem-McGraw-Hill közös magyar nyelvű kiadás, Bp. 1997.
- [5] Csanády R. András-Pomázi István-Szabó Ferenc: Az OECD környezetpolitikai eszközei. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium kiadása, Bp. 1997.
- [6] Csutora Mária- Kerekes Sándor: A környezetbarát vállalatirányítás eszközei. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. , Bp. 2004.
- [7] Egyedi György szerkesztésében: Magyarország településkörnyezete. MTA kiadás, Bp. 2000.
- [8] Farkas Péter: A humánökológia alapjai. Szent István Társulat Kiadó, Bp. 2001.
- [9] Frederich Vester: Az életbenmaradás programja. Gondolat Kiadó, Bp. 1982.
- [10] Glatz Ferenc–Kerekes Sándor szerkesztésében: A megkérdőjelezett sikerágazat. MTA Társadalomkutató Központ kiadása, Bp. 2003.
- [11] Heiz Werner Engel: EMAS easy for SMES/EMAS egyszerűen kis- és középvállalkozásoknak. Magyar nyelvű fordítás. KÖVET-INEM Hungária Kiadó, Bp. 2006.
- [12] Kerekes Sándor-Szlávik János: A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. , Bp. 2003.
- [13] Kerekes Sándor–Kiss Károly: Környezetpolitikánk az EU-elvárások hálójában. Agroinform Kiadóház, Bp. 2001.
- [14] Kovács Miklós: Minőségellenőrzési ismeretek. ISZTI kiadása, Bp. 1975.
- [15] Kósi Kálmán-Valkó László: Környezetmenedzsment. Typotex kiadó, Bp. 2006.
- [16] Mózer Miklós-Pálmai György: A környezetvédelem alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2006.
- [17] Szlávik János: Fenntartható környezet- és erőforrás-gazdálkodás. KJK-KER-SZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. , Bp. 2005.

Szabványok:

[18] MSZ EN ISO 14001:2005: Környezetvédelmi irányítási rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek. Magyar Szabványügyi Testület kiadása, Bp. 2004.

[19] MSZ EN ISO 30013:1995: Irányelvek. Minőségi Kézikönyv készítéséhez. Magyar Szabványügyi Testület kiadása, Bp. 1995.

Törvények:

[20] 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól. Magyar Közlöny 1995. évi 52. szám (június 22.), Bp. 1995.

[21] 1995. évi XXVIII. törvény a nemzeti szabványosításról. Magyar Közlöny 1995. évi 33. szám (április 28.), Bp. 1995.

